

PŘEHLED ČINNOSTI VĚDECKÉ KNIHOVNY V OLOMOUCI ZA ROK 2004

**V K
V OLOMOUCI
V ROCE
2004**

VĚDECKÁ KNIHOVNA V OLOMOUCI V ROCE 2004

ISBN 978-80-7053-287-4

Úvod

Vědecká knihovna v Olomouci (VKOL) je příspěvková organizace, plnící v Olomouckém kraji funkci krajské knihovny podle knihovního zákona č. 257/2001 Sb. Jejím základním posláním je naplňovat právo celostátního povinného výtisku podle zákona 37/1995 Sb., a to jako jedna ze tří knihoven v České republice.

V září 2003 byla do funkce ředitelky jmenována Ing. Hana Študentová a v roce 2004 se začalo s postupnou realizací jejích plánů a rozšiřováním o další výhledy do budoucna. Knihovna si udržovala už řadu let předtím pověst kvalitní informační instituce, zavádějící promptně do praxe nové trendy v informačních technologiích. Samozřejmě finanční možnosti nebyly vždy optimální, takže praktické provádění zmíněných záměrů někdy zůstalo omezeno na limitní počet licencí, terminálů, ne vždy nejmodernější počítačovou techniku a ne vždy optimální odborné personální obsazení. Ing. Študentová vynaložila velké úsilí na získání větší finanční podpory nejen od Olomouckého kraje, ale i od sponzorů. Jedním z významných důvodů byl záměr rozšířit profil VKOL o nový rozměr: Knihovna 21. století by neměla být jen zdrojem informací pro čtenáře, kteří o ní vědí a sami ji vyhledávají, ale měla by působit v Olomouckém kraji a snad i v širším kontextu jako aktivní intelektuální, duchovní instituce, která viditelně přispívá k zvyšování intelektuální, kulturní a duchovní úrovně společnosti. Knihovna je tedy chápána jako místo kontaktní a společenské, které přitáhne především obyvatele Olomouce a Olomouckého kraje nejrůznějšími podněty a akcemi, o kterých se dozví široká veřejnost a které přesáhnou ryze odborný knihovnický horizont.

Jedním z prvních a nejjednodušších kroků v tomto směru byla smlouva s Knihovnou Univerzity Palackého o společných čtenářských kartách VKOL a UPOL. Nepříliš nákladným krokem bylo také založení nového periodika, které v dějinách knihovny navázalo na předchozí Knihovní obzor, ale obsahem významně přesahuje do příbuzných oborů, které nejsou knihovnické, ale o to bližší pro Olomoučany. Čtvrtletník KROK - Knihovnická revue Olomouckého kraje se stal zprostředkovatelem kontaktů mezi ředitelkou VKOL a představiteli úřadů, kulturních a dalších institucí i soukromých osob. Články a příspěvky o knihách, literatuře, historii, kultuře, umění i filozofii našly pozitivní odezvu zejména v knihovnách celé České republiky, kam se rozesílají. Některé příspěvky byly dokonce oceněny na celostátním hodnocení knihovnického tisku.

Výstavní prostory byly v roce 2004 využity pro 17 výstav různého charakteru - kromě knihovnických a literárních témat například výstava osobností české hudby. Ve VKOL započala i přednášková činnost. S mimořádným ohlasem olomoucké veřejnosti se setkalo jednodenní otevření Červeného kostela v rámci Dnů evropského dědictví. Kostel byl téměř 50 let veřejnosti nepřístupný (naposledy přístupný v roce 1959), nyní slouží knihovně jako sklad knih. Je dominantou města a má status kulturní památky, takže není divu, že při této akci přilákal za jediný sobotní den 6 200 návštěvníků.

Nejnáročnějším krokem roku 2004 bylo však zahájení rekonstrukce a přestavby tzv. provizorního skladu, jehož místo zaplní čtyřpodlažní budova. Její přínos bude jednak větší plocha pro uložení knih, trezor historických fondů a velké studovny, ale i přednáškový sál s kapacitou 45-60 míst. Tato budova by měla být dovršením první etapy ve vývoji knihovny jakožto veřejně přístupné instituce univerzálně osvětového charakteru. Trend k multifunkčnosti knihovny je v souladu s obecným směřováním, jak můžeme soudit z návštěv mnoha univerzitních, vědeckých i městských knihoven v západní Evropě i v USA.

PhDr. Helena Veličková

Retrospektivní konverze katalogů VKOL

Vědecká knihovna v Olomouci díky rozsáhlosti svého generálního lístkového katalogu patří k nejvýznamnějším zdrojům bibliografických záznamů v ČR. Bohatý a univerzální fond s právem povinného výtisku dával VKOL velmi dobré předpoklady pro účast v programu národní retrospektivní konverze katalogů v ČR.

V roce 2003 byl dokončen a v březnu 2004 na MK ČR úspěšně obhájen projekt „Pokračování retrokonverze katalogů Státní vědecké knihovny v Olomouci do elektronické podoby s využitím Internetu (subsystém národního programu retrokonverze)“ v rámci programu Ministerstva kultury ČR „Věda a výzkum“. Hlavními cíli tohoto projektu bylo vytvoření digitalizované podoby generálního lístkového katalogu (1801–1959), včetně katalogu starých tisků (1501–1800) a pokračování retrokonverze místního lístkového katalogu z let 1960–1965.

Na Internetu se podařilo zpřístupnit veškerý fond knihovny, a to buď v databázové podobě nebo v podobě naskenovaných katalogů, které jsou homogenní součástí elektronického katalogu v automatizovaném systému ALEPH 500 na adrese <http://kat.vkol.cz>.

V roce 2004 má tedy VKOL uloženo cca 736 000 bibliografických záznamů v elektronickém katalogu v databázové podobě s širokými možnostmi vyhledávání, které ALEPH umožňuje. Navíc připojením dalších cca 448 000 naskenovaných lístků získali uživatelé přístup k více než 1 milionu záznamů s možností objednávání přes Internet.

Protože záznamy byly pravidelně odesílány do Souborného katalogu, již nyní jsou přístupné ostatním kooperujícím subjektům v rámci národní retrospektivní katalogizace prostřednictvím Souborného katalogu CASLIN, České národní bibliografie a Jednotné informační brány.

Výsledek projektu byl zařazen do Národního informačního systému pro retrokonverzi (NRIS) <http://nris.nkp.cz/>, který poskytuje aktuální informace o stavu retrokonverze.

Zaměstnanci VKOL postupně řešili několik ročních projektů – retrokonverzi lístkových (svazkových) katalogů monografických děl bohemikální produkce 20. století, periodických děl bohemikální produkce 19. a 20. století, monografických děl 16. až 18. století. Některé projekty stále pokračují jako spolupráce na národním souboru autorit.

Na dosažených výsledcích se postupně od roku 1990 podílely linky zpracování současných nových přírůstků a především v několika etapách postupná retrokonverze katalogů, jejíž první část probíhala již od roku 1994. V následující chronologii zrekapitulujeme postup prací zahrnující účast VKOL v projektu MOLIN (Moravian Library Information Network) s podporou Mellonovy nadace a implementaci integrovaného plně automatizovaného knihovního systému Aleph 500.

Vývoj automatizace a retrokonverze

Počátky automatizace ve VKOL spadají do roku 1987. Byl implementován databázový systém CDS/ISIS, který pracoval pod MS-DOS.

V roce 1990 bylo vytvořeno samostatné oddělení automatizace. Těžištěm práce tohoto nového oddělení byla aplikace typového projektu MAKS (Modulární automatizovaný knihovnický systém) v lince doplňování a zpracování fondů.

Ukládání záznamů v databázové podobě bylo zahájeno v experimentálním provozu 1. 7. 1990. Nejdříve probíhala katalogizace výběrově jen u některých knih, byly ukládány záznamy knih české produkce, získávané jako povinný výtisk. Rok 1990 tedy můžeme považovat za rok vzniku elektronického katalogu VKOL. Ostatní přírůstky se v této době zpracovávaly klasicky, tj. záznamy byly tvořeny na psacím stroji.

V roce 1992 však i přes technické potíže způsobené nedostatkem počítačů došlo ke kvalitativnímu posunu. Za úspěch lze považovat, že se v automatizované lince zpracování už katalogizovaly různé druhy dokumentů – nejen knihy, ale i hudebniny a kartografické materiály. Od tohoto roku byl celý zpracováváný přírůstek v oddělení doplňování fondů opatřován čárovými kódy. To bylo také přípravou na vybudování automatizovaného výpůjčního systému.

Z hlediska vývoje automatizace je rok 1993 přelomovým – nejvýznamnější událostí roku se stalo vybudování lokální počítačové sítě ve VKOL. Byl zahájen provoz sítě pod operačním systémem Novell Netware verze 3.11. Zavedení lokální sítě znamenalo kvalitativní vylepšení ve více oblastech. Síť umožňovala aktualizaci a zálohování dat hromadně z jednoho místa v určenou dobu a také možnost sdílení dat v síti. Jako první byla na síť napojena linka zpracování. Ukládat do počítače se kromě české literatury začala také cizojazyčná literatura a veškerý přírůstek už byl zpracováván automatizovaně.

Rok 1994 je v oblasti automatizace a zavádění nových technologií významný hned třikrát:

- připojení knihovny na Internet
- zahájení projektu retrokonverze katalogu
- zahájení automatizovaného výpůjčního procesu

V roce 1994 tedy začala probíhat retrokonverze podle místního katalogu sestupně od nejnověji nabyté literatury směrem ke starším přírůstkům. Místní katalog byl zvolen právě proto, že je řazen podle signatur a tudíž bylo možné přednostně zpracovávat nejnovější přírůstky. Zpětně byla doplňována i mezera ve zpracování cizojazyčné literatury z doby, kdy se počítačově zpracovávala pouze česká a slovenská literatura

Retrokonverze katalogu a okódování dokumentů bylo nutné k tomu, aby mohl zdárně začít fungovat automatizovaný výpůjční systém. Realizace projektu retrokonverze se ujalo oddělení automatizace, které koordinovalo práci knihovníků a proškolených brigádníků, v této době bez mimorozpočtových zdrojů.

Retrokonverze v roce 1995 – 97 úspěšně pokračovala a výsledkem bylo asi 250 000 bibliografických záznamů, což zároveň znamená mnohem větší množství knihovních jednotek.

Rok 1998 – 1999 byl věnován nejdříve přípravám a posléze implementaci systému ALEPH 500 a konverzi dat do bibliografického formátu UNIMARC, proto se v retrokonverzi nepokračovalo. Další pokračování retrokonverze přinesl až níže jmenovaný projekt.

Projekt „Pokračování retrokonverze katalogů Státní vědecké knihovny v Olomouci do elektronické podoby s využitím Internetu“

Naskenování generálního lístkového katalogu a jeho vystavení na Internetu

Projekt byl započat v březnu 2000 a od roku 2002 byla na Internetu vystavena naskenovaná část generálního katalogu v samostatné bázi nazvané GEK. Z naskenovaného katalogu je možné objednávat přes Internet.

Během roku 2003 pak byly na Internetu vystaveny další naskenované katalogy:

- Katalog starých tisků (1501 – 1800)
- Katalog prvotisků (1450 – 1500)
- Katalog středověkých i novověkých rukopisů
- Katalog programů a výročních zpráv škol do r. 2000
- Katalog periodik do r. 2001

Retrospektivní katalogizace místního katalogu

Retrokonverze probíhala podle záznamů z místního lístkového katalogu. Pracovníci pracovali on-line v rámci knihovního systému ALEPH 500 a vytvářeli bibliografické záznamy ve formátu UNIMARC alespoň na úrovni minimálního záznamu pro Souborný katalog CASLIN (v červenci 2004 byly záznamy převedeny do bibliografického formátu MARC 21). Vzhledem k dalšímu současně probíhajícímu projektu (soubory autorit) kontrolovali pracovníci autoritní podobu jmen autorů a také díky tomu se zvyšovala kvalita práce.

Záznamy byly ihned po katalogizaci přístupné na Internetu v elektronickém katalogu VKOL (<http://kat.vkol.cz>) a každý měsíc byly odesílány do Národní knihovny ČR tak, aby se mohly stát součástí České národní bibliografie.

Při retrospektivní katalogizaci byly využívány katalogy jiných knihoven k přebírání záznamů. Byla využívána také Jednotná informační brána CASLIN (JIB), která umožňuje prohledávání elektronických katalogů ve více knihovnách najednou jediným dotazem.

Do konce roku 2003 bylo touto formou vytvořeno celkem asi 130 000 bibliografických záznamů podle místního katalogu z let 1960 – 1965 (místní katalog za toto období obsahuje i dokumenty s jinými roky vydání). V rámci retrokonverze byly také zpracovávány všechny knihovní jednotky, které si čtenáři objednali a na které nebyly ještě vytvořeny záznamy v elektronickém katalogu.

Retrospektivní katalogizace historických fondů

Vědecká knihovna v Olomouci (VKOL) je známá svými bohatými historickými fondy. Nachází se zde asi 70 000 starých tisků, 1 760 prvotisků a 1 451 rukopisů (téměř třetina středověkých), které byly vždy předmětem zájmu odborníků a badatelů.

Snahou pracovníků knihovny je zpřístupnění těchto vzácných fondů, proto bylo významným počinem naskenování a vystavení katalogů historických fondů na Internetu. Mohou sloužit odborníkům i laické veřejnosti k seznámení s vzácným fondem VKOL. Naskenované katalogy přechodně řeší období, kdy ještě není celý historický fond zpracován

v databázové podobě. I do budoucna, kdy bude zcela nahrazen úplným elektronickým katalogem, však zůstane cenným historickým pramenem.

Naskenované katalogy historických fondů jsou k dispozici na adrese (<http://kat.vkol.cz>). Jedná se o tři samostatné katalogy:

- staré tisky (57 537 obrázků)
- prvotisky (2 291 obrázků)
- rukopisy (3 471 obrázků)

Do konce roku 2003 bylo zpracováno v databázové podobě celkem asi 54 750 bibliografických záznamů historických fondů, z toho cca 1760 prvotisků (v červenci 2004 asi 65 300 záznamů). Jde o velmi náročnou práci, protože záznamy jsou špatně čitelné a navíc je většina z nich psána kurentem.

Zpracování starých tisků ve VKOL probíhá podle lístků generálního katalogu starých tisků. Pro katalogizaci se používal formát UNIMARC (od července 2004 jsou záznamy zkonvertovány do formátu MARC 21) v požadovaném rozsahu popisu starých tisků, s přihlédnutím zvláště k úplnosti názvu a poznámek, ovšem na takové úrovni, jakou dovoluje retrokonverze podle katalogu bez knihy v ruce. V tomto případě nebylo hlavním úkolem vytvoření dokonalých a úplných záznamů starých tisků, ale vytvoření co největšího počtu záznamů v databázové podobě. Revize záznamů zatím neprobíhala, je však plánována.

Také prvotisky a rukopisy jsou zapisovány v elektronické podobě. Některé rukopisy jsou přívazkem starého tisku.

K běžné náplni oddělení **ekonomika a provoz** v oblasti zásobování, opravy a údržby strojního zařízení a budov přibyla spolupráce se zřizovatelem při realizaci tří stavebních akcí: Rekonstrukce a dostavba skladu knih Bezručova ul., Rekonstrukce počítačové sítě a generální Rekonstrukce kotelny.

Oddělení ekonomiky a provozu se podílelo na podání desíti projektů (9 VISK a regionální funkce), tj. zpracováním finanční části projektů. Projekty přinesly do rozpočtu 1 747 tis. Kč.

S Úřadem práce v Olomouci byly uzavřeny 3 nové smlouvy na dotovaná pracovní místa, z předchozího roku pokračovaly další 4, na základě těchto smluv poukázal Úřad práce finanční prostředky v celkové výši 679,5 tis. Kč.

Organizačně se odd. ekonomiky podílelo na zajištění 13. Odborné konference k problematice historických a vzácných knižních fondů. Z mimořádných zdrojů, tj. sponzorských darů ve výši 52 tis. Kč bylo účelově na konferenci využito 12 tis. Kč.

Na základě pokynů zřizovatele byly k 31.12.2003 vypovězeny smlouvy s Českou pojišťovnou, a.s. na pojištění motorových vozidel a od 1.1.2004 je toto pojištění sjednáno přes makléřskou společnost FIXUM, a.s.

Personální a sociální předpoklady

Průměrný evidenční stav zaměstnanců za rok 2004 byl 81 zaměstnanců v přepočtených stavech, 85 ve fyzických osobách. Kratší úvazek mělo 17 zaměstnanců, převážně ve službách.

Průměrná nemocnost činila 4,14 %, dlouhodobě nemocný byl 1 zaměstnanec. Zaevidovány byly 3 nepracovní úrazy. Na mateřské nebo rodičovské dovolené byly 4 pracovnice (pí Adamová, Bílá, Helísková, Sládková), 2 pracovnice (pí Oherová a Šimečková) se v průběhu roku vrátily po ukončení rodičovské dovolené zpět do pracovního procesu.

V oblasti zvyšování kvalifikace ukončil magisterské studium na FF UK mgr. Jiří Spáčil. Řada zaměstnanců absolvovala počítačové kurzy v rámci projektu VISK 2 MK ČR a dvě pracovnice absolvovaly rekvalifikační kurz.

V souladu s Kolektivní smlouvou byla věnována značná pozornost bezpečnosti práce a ochraně zdraví při práci. Stravování zaměstnanců bylo zajištěno formou univerzálních poukázek Cheque Dejeuner. Z FKSP bylo zaměstnancům poskytnuto 7 návratných bezúročných půjček na bytové zařízení. Ve spolupráci se ZV odborové organizace byly zajištěny dva zájezdy pro zaměstnance. Nabídkou předplatného a vstupenek z prostředků FKSP byla podporována návštěva kulturních a sportovních akcí.

Materiální podmínky

V průběhu roku bylo realizováno 44 rozpočtových opatření, převážně na základě Úřadem práce poskytnutých dotací a schválení projektů VISK. Krajský úřad Olomouckého kraje potvrdil celkem 3x zvýšení limitu mzdových prostředků na rok 2004 (účelově pro projekty VISK, regionální funkce, dotace od Úřadu práce a dále na krytí vyšších nákladů v souvislosti se zařazením odborných pracovníků knihoven do vyšší tabulky platových tarifů a pokrytí dalšího platu). Celkově byl navýšen limit mzdových prostředků o 2 096 tis. Kč.

VKOL splnila plánované příjmy na 102,99 %. Byly splněny jak tržby za vlastní výrobky (publikace) na 115,75 %, tak tržby z prodeje služeb (čtenářské poplatky) a na 122,53 % i ostatní výnosy z pronájmů, reklamy, dary a jiné.

V rámci ekonomických agend kromě účetních výkazů a zpráv pro zřizovatele proběhla povinná statistická zjišťování, přiznání daně z příjmů právnických osob a daně darovacích, hlášení Úřadu práce o plnění povinného podílu zaměstnanců se ZPS. Byl zpracován přehled a úhrada poplatků za placené kopírovací služby agentuře DILIA ve výši 10.234,- Kč.

Na základě smlouvy o sdružených finančních prostředcích vede VKOL účet konsorcia MOLIN.

Následující tabulka zachycuje přehled realizovaných projektů v roce 2004.

Žádosti o dotace na podporu knihoven VISK

Projekt	Řešitel	Požadavek na dotaci	Vlastní prostředky	Náklady projektu celkem	Rozhodnutí MK ČR
VISK 2 Digitalizace v knihovnách aneb Co musí vědět	Ing. Radomíra Olšinová	10 000,-	5 000,-	15 000,-	9 000,-
VISK 2 Mimoškolní vzdělávání knihovníků	Mgr. Roman Giebisch	120 000,-	52 000,-	172 000,-	120 000,-
VISK 3 Společné čtenářské karty VKOL a UPOL	Ing. Petr Lauko	120 000,-	52 000,-	172 000,-	70 000,-
VISK 5 RETROKON Retrokonverze periodické literatury	Mgr. Blanka Sedláčková	123 000,-	54 000,-	177 000,-	123 000,-
VISK 5 RETROKON Retrokonverze lístkového katalogu starých tisků	Mgr. Miloš Korhoň	212 000,-	91 000,-	303 000,-	212 000,-
VISK 5 RETROKON Retrokonverze mapové sbírky VKOL	Ing. Stanislava Ivanovová	216 000,-	93 000,-	309 000,-	140 000,-
VISK 6 Memoriae Mundi Series Bohemica	Mgr. Kateřina Handlová	167 000,-	72 000,-	239 000,-	167 000,-
VISK 7 Zhotovení mikrofilmů vybraných dokumentů	Radomíra Vítková	190 000,-	82 000,-	272 000,-	190 000,-
VISK 9 Rozvoj SK CASLIN a souboru národních autorit	Bc. Jiří Spáčil	399 000,-	326 000,-	725 000,-	200 000,-
Regionální funkce	Mgr. Roman Giebisch	516 000,-	0	516 000,-	516 000,-
Celkem		2 073 000,-	827 000,-	2 900 000,-	1 677 000,-

ZÁKLADNÍ STATISTICKÉ ÚDAJE

Zpracované fondy celkem		1 849 880
Roční přírůstek (zainventováno)		24 968
Počet docházejících časopisů		2 980
Zkatalogizováno		15 622
Počet protokolovaných výpůjček celkem		422 731
z toho mimo knihovnu		
osobně	336 723	
poštou	11 756	
v knihovně (prezenčně) ze skladiště	74 252	
Vypůjčeno z jiných knihoven		4 110
z toho ze zahraničí	2 080	
Počet registrovaných čtenářů		11 808
Počet návštěv v knihovně		231 859
z toho ve studovně	46 470	
v půjčovně	185 389	
Písemné informace na vyžádání uživatelů		1 268
Ústní a telefonické informace		37 924
Počet vydaných publikací		10
Instruktaže, besedy, exkurze do knihovny		78
Výstavky a výstavy		17
Reprografické práce celkem		299 177
z toho fotopráce	50 951	
xerokopie	248 226	
Metodické návštěvy		29

A. Knihovní fondy

1. DOPLŇOVÁNÍ FONDŮ

Pohyb knihovních fondů v roce 2004 v knihovních jednotkách

	Stav 31.12.2003	Přírůstek za r. 2004	Stav 31.12.2004
Základní fond (hl. přírůstkový seznam)	1 537 441	19 750	1 557 191
Vybraný fond krásné literatury X"	12 375		12 375
Čs. normy	74 697	1 459	76 156
Čs. patenty	161 928	2 078	164 006
Fotodokumenty	26 801	166	26 967
Rukopisy	1 451		1 451
Mikrofilmy	585		585
AV dokumenty	8 167	944	9 111
CD - ROM	1 467	571	2 038
C e l k e m	1 824 912	24 968	1 849 880

Přírůstky

Hlavním úkolem oddělení doplňování je získávání povinných výtisků národní produkce a nákup žádaných titulů. Stále probíhá důsledné sledování českého knižního trhu, které je dosti složité kvůli absenci jednotného celonárodního podchycení literární produkce. Všechny prameny, které nám umožňují hlídat českou produkci, nejsou kompletní. Velkou pomocí na zjišťování chybějících titulů je zavedení služby deziderát. V rámci této služby nás uživatelé, přes internetový dotazník, upozorňují na chybějící publikace.

Velký počet nakladatelů si již zvykl na pravidelné zasílání povinných výtisků, ale stále existuje ještě malé procento liknavých dodavatelů, kteří se musí upomenout o vydané tituly. Nejúčinnější je osobní jednání buď přímo v jejich podniku nebo na různých výstavách a veletrzích, dále se využívá e-mail, telefon a písemné urgencye. Celkem bylo minulý rok úspěšně upomenuto 263 nakladatelů, bez odezvy zůstalo 52 našich upomínek. Výsledkem systematického sledování této produkce je přírůstek 15 543 knihovních jednotek monografií a 2 506 svazků časopisů za rok 2004.

Ve spolupráci s Krajským úřadem jsme se zaměřili na včasné dodávání povinného výtisku z regionální produkce Olomouckého kraje.

V dubnu proběhla personální změna na úseku akvizice monografií. Do důchodu odešla paní E. Vojtásková a na její místo nastoupila ing. S. Ivanovová.

Přírůstky hlavního přírůstkového seznamu (celkem 19 750 knihovních jednotek) měly následující složení:

a) podle způsobu nabytí

povinný výtisk monografií	15 543	78,6 %
povinný výtisk seriálů	2 506	12,7 %
koupě	843	4,3 %
mezinárodní výměna	645	3,3 %
rezervní fondy, dary	213	1,1 %

b) podle jazyků

čeština	18 154	91,9 %
němčina	493	2,5 %
angličtina	452	2,3 %
ruština	177	0,9 %
francouzština	26	0,1 %
ostatní	448	2,3 %

Nákupem získala knihovna literaturu českou i zahraniční. Pro potřeby studovny a příručních knihoven byla dokupována hlavně encyklopedická a slovníková literatura, dále exempláře žádané naučné literatury podle požadavku čtenářů a prověření četnosti výpůjček. K tomu se hojně využívá týdenní automatizované hlášení o počtu zamluvených knih.

K dokoupení českých atraktivních titulů za výhodnou cenu jsme využili knižní veletrhy a výstavy, a to Svět knihy v Praze, Podzimní knižní trhy v Havlíčkově Brodě a Libri v Olomouci.

Zahraniční literatura byla získávána od firmy Megabooks Praha a pokračovalo se hlavně v nákupech zahraničních děl, která vycházejí kontinuálně jako Advances in chemical Physics, Contemporary Literary Criticism of the Words.

Pro nově zařazené tituly bylo přiděleno 14 130 signatur hlavního fondu.

Mezinárodní výměna

Mezinárodní výměnu udržovala knihovna v roce 2004 se 61 partnery.

K nejvýznamnějším partnerům VKOL patří již několik roků především státní, univerzitní a zemské knihovny v Německu, Polsku, Holandsku, USA, na Ukrajině a v Rusku.

Periodika

V roce 2004 se pokračovalo již v rutinním automatizovaném zpracovávání průběžně došlých čísel i zkompletovaných knihovních jednotek periodik.

Od ledna se začaly vytvářet na nově vycházející ročenky stejné bibliografické záznamy jako u pravých periodik a jejich katalogizační lístky se vřazují do katalogu periodik. Tato práce byla přiřazena do úseku seriálů.

Rozšířila se spolupráce při vytváření bibliografických záznamů a aktualizaci odběru českých i zahraničních seriálů v Souborném katalogu ČR.

V roce 2004 byl uskutečněn průzkum efektivnosti využití u zahraničních periodik. Zjišťovala se četnost výpůjček nových čísel do studovny, do cirkulace, pro potřeby MVS, dostupnost titulů v ČR, elektronické zdroje a samozřejmě cena.

Stejně byl prověřován počet výpůjček starších vázaných zahraničních časopisů do studovny a jejich využití pro potřeby MVS popřípadě MMVS.

Komise všechny údaje vyhodnotila a shodla se u 18 titulů na ukončení dalšího odběru.

Předplatné zahraničních časopisů na rok 2005 jsme zajistili u ověřených dodavatelů - SWETS Frankfurt / Main, SUWECO Praha, Předplatné tisku Praha, CZ Press Praha atd.

VK Olomouc v roce 2004 odebírala 2 980 titulů časopisů, z toho 268 zahraničních a 2 712 českých. Do skladiště běžných čísel periodik bylo nutno zařadit 49 479 nových čísel. V rámci povinného výtisku začalo docházet 541 nových titulů a zaniklo 230 českých periodik.

Přehled docházejících titulů:

a) podle způsobu nabytí

povinný výtisk	2 666	89,5 %
nákup	225	7,5 %
výměna	89	3,0 %

b) podle jazyků

čeština	2 585	86,7 %
angličtina	135	4,5 %
němčina	83	2,8 %
slovenština	60	2,0 %
ruština	52	1,8 %
francouzština	10	0,4 %
ostatní jazyky	55	1,9 %

Pro zpracování tabulky je rozhodující jazyk dokumentu, ne místo vydání.

Z důvodů počítačového zpracování periodik v tomto přehledu jsou výsledky částečně zkresleny, protože do bibliografického záznamu o periodikách se uvádí pro úplnost i jazyk resumé a dvojjazyčné časopisy. Tyto záznamy pochopitelně figurují ve statistice vícekrát.

Urgence

V roce 2004 se již plně využíval automatizovaný způsob urgování nedodaných čísel jednotlivých časopisů. Samozřejmě ve sporných případech se využívalo telefonické a písemné spojení s jednotlivými dodavateli. V průběhu roku bylo urgováno 418 čísel, z toho 224 čísel bylo dodáno a 194 čísel se přes všechny snahy nepodařilo získat.

Cirkulace časopisů

Cirkulaci VK v Olomouci využívalo pro své uživatele 43 institucí, kterým se půjčovalo 54 titulů zahraničních periodik. V interní cirkulaci bylo zaměstnancům půjčeno 516 čísel odborných knihovnických časopisů. Cirkulace zahraničních časopisů je služba placená.

Zkompletováno bylo 3 500 svazků českých a zahraničních periodik. Od dubna 2004 H. Lavičková a S. Žáčková po odchodu pracovní síly z hlavního katalogu připravují k dalšímu zpracování jednotlivé zkompletované tituly včetně katalogizačních lístků.

V rámci dohody o koordinaci objednávek zahraničních časopisů byl vydán tradičně "Seznam zahraničních časopisů na rok 2004", který zachycuje časopisy objednané a docházející výměnou do knihoven, ústavů a podniků v Olomouci. Tento seznam je vydáván jako pomůcka pro koordinaci objednávání periodik ze zahraničí a pro vnitřní potřeby zúčastněných knihoven v rámci meziknihovní spolupráce. Od roku 1998 je tento soupis vystavován na internetové stránce VKOL.

Generální katalog

Od 1.4.2004 ukončila pracovní poměr paní D. Řezníčková a její místo nebylo již obsazeno. Její práce byla částečně rozdělena mezi ostatní pracovníky oddělení a některé činnosti byly zrušeny. Přestalo se díky počítačovému zpracování a důsledné kontrole ISBN zjišťovat na duplikát, pouze se kontrola provádí u pokračovacích děl, u mezinárodní výměny, darů, nákupů a u knih s vročením před rokem 2003. Absence prověřování duplikátů někdy komplikuje a zdržuje práci na úseku akcesu.

V průběhu roku bylo zjištěno na duplikát 5 014 monografií, zařazeno 13 579 katalogizačních lístků do nového i starého katalogu a zodpovězeno 213 informací. Průběžně pokračovala revize starého i nového katalogu.

Pozornost se dále věnovala sjednocování jmenných autorit jak u počítačově zpracovaných bibliografických záznamů, tak v lístkovém katalogu. Opravy se provedly u 4 224 autorů a 5 913 děl.

2. ZPRACOVÁNÍ FONDŮ

V průběhu roku 2004 pracovalo zvláště oddělení jmenného a věcného zpracování, v závěru roku byla obě oddělení spojena do jediného oddělení Zpracování fondů s platností od 1.1.2005. Obě oddělení však byla po celou dobu tak těsně propojena, že je vhodné pojednat o nich společně.

Celkem bylo zpracováno knihovních jednotek:

jmenný popis	15 622 sv.
systematicky zpracováno	14 728 sv.
předmětově zpracováno	12 367 sv.

V tomto objemu bylo 1 213 tzv. pokračovacích děl, 129 hudebnin, 2 354 beletristických děl a 64 dizertací. Počet bibliografických informací (tj. nových bibliografických jednotek) byl za celý rok
14 409

Významnou událostí roku 2004 byl přechod jmenné i věcné katalogizace na nový formát MARC 21, který je mezinárodně podstatně více rozšířen než UNIMARC. Po předchozích exkurzích jmenných katalogizátorů do "UNIMARCové" knihovny Filozofické fakulty Masarykovy univerzity v Brně a následných školeních jmenných i věcných katalogizátorů byl přechod na MARC 21 uskutečněn v průběhu července 2004. Byl podstatně snadnější než přechod z CDS-ISISu na UNIMARC v roce 1999. Ve jmenné katalogizaci přinesl několik zjednodušení, kdy např. není třeba uvádět tentýž údaj dvakrát. Ve jmenné i věcné katalogizaci se změny dotkly spíše formy - údaje jsou ukládány do jinak očíslovaných polí, významné jsou změny v interpunkci, v minimální míře přibyla jednotlivá pole a podpole. Po obsahové stránce prakticky nelze mluvit o zásadních změnách, protože logika MARCového a UNIMARCového formátu je stejná. O důsledcích přechodu z bibliografického formátu UNIMARC na MARC 21 pro jmenný a věcný popis podrobně pojednává článek Libuše Macháčové a kol. v časopise KROK (KROK 1/2004, č. 3, s. 5-10), na který tímto odkazujeme.

Provoz linky zpracování byl v celém roce poměrně plynulý bez zásadních výkyvů. Doba zpracování se vesměs pohybovala v rámci jednoho měsíce, průměrně činila 30,4 dne. Velkým přínosem pro efektivitu práce byla možnost stahování záznamů nebo jejich částí z Moravské zemské knihovny v Brně a Národní knihovny v Praze. Zejména v obdobích po delším výpadku se takto dařilo poměrně rychle dotahovat skluz. Stahování záznamů mělo také vliv na odbornou úroveň katalogizace - častým srovnáváním se záznamy vytvořenými na dalších dvou špičkových pracovištích v ČR jsou katalogizátoři konfrontováni s maximální úrovní záznamu, které lze dosáhnout podle současných vzájemných metodických pravidel a dohod. Záznamy vzniklé ve VKOL jsou už tradičně vysoce hodnoceny jako spolehlivé a precizní. Jednotlivé problémy týkající se zpracování jsou diskutovány buď osobní e-mailovou poštou, nebo v rámci elektronické konference KATPOL a také v rámci rubriky Katalogizační politika na www stránkách Národní knihovny. Neustále byly sledovány a přijímány změny ve standardech jmenného popisu podle pravidel AACR2R.

V průběhu roku se katalogizátorky zúčastnily několika seminářů v NK Praha: M. Mátlová byla činná v pracovní skupině pro věcný popis, kartografické dokumenty, souborný

katalog a autority. S J. Spáčilem se zúčastnila pravidelného ročního setkání supervizorů autorit. Dr. H. Veličková se zúčastnila schůzek pracovní skupiny pro věcný popis, Konspekt a souborný katalog, H. Suchánková schůzek pro věcný popis a školení Konspektu.

Od 1. 2. 2004 nastala personální změna v oddělení jmenného zpracování. Blanka Kráčmarová přešla z úseku tisků JZF do oddělení RSKOK. Tisky a navazující činnosti byly rozděleny mezi jednotlivé pracovníky JZF. S ohledem na vyšší produktivitu práce, způsobenou možností přejímat jednu až dvě třetiny záznamů (podle kolísavé doby zpracování ve VKOL, MZK Brno a NK Praha v průběhu roku) došlo k personální redukci věcného popisu o 1 pracovníci (Z. Šírová odešla do důchodu). Další pracovnice věcného opisu M. Mátlová se podílela převážnou část roku na projektu Zpřístupnění jedinečných bohemikálních monografií 20. století a periodických děl bohemikální produkce 19. a 20. stol. Úplná retrospektivní konverze lístkových a svazkových katalogů byla v rámci projektu rozšířena o 30 085 záznamů.

Soubory autorit

Do báze národních autorit bylo v roce 2004 uloženo 2 519 nových autorit, a to personálních i korporativních.

Autoritní záznamy byly hojně využívány při tvorbě bibliografických záznamů. Průběžně byly posílány návrhy na opravy a doplnění již stávajících autorit. Počet návrhů nových věcných autorit a doplnění stávajících věcných autorit dosáhl řádově několika set. Pro všechny návrhy autorit byly využity jednak zpracovávané knihy, jednak elektronické zdroje (zejména katalog a autoritní rejstřík Kongresové knihovny ve Washingtonu), biografické a bibliografické příručky, encyklopedie a odborné slovníky.

Projekt VISK9

V roce 2004 byl podán navazující projekt VISK 9 Rozvoj CASLIN – Souborného katalogu ČR, který byl schválen (žádáno 399 000,- Kč, získáno 200 000,- Kč státní dotace). Kvůli krácení prostředků bylo nezbytné zredukovat počet externích pracovníků na dvě osoby. V rámci projektu VISK 9 probíhaly revize přístupových rejstříků, dále pak harmonizace s národními autoritními záznamy a následné propojení bibliografických záznamů v bázi SVK01 s autoritními.

Tisky katalogizačních lístků

Byly tištěny lístky pro hlavní, místní a sbírkový katalog. V důsledku opravených záznamů podle nových standardů se tiskly opravené lístky, zejména do hlavního a místního katalogu. Podle časových možností byly znovu vytisknuty a vřazeny opotřebované lístky ze čtenářských katalogů.

3. SPRÁVA FONDŮ A HISTORICKÉ FONDY

Stav fondu a knihovní sklady

Nejvýznamnějším počinem roku 2004 v oblasti správy fondů bylo vyklizení skladu „Komárek“ a přesun fondu do nově pronajatých místností v areálu firmy GRIOS. Depozitář „Komárek“ byl v naprosto nevyhovujícím stavu (rozbitá okna, kolísání teploty i vlhkosti, nemožnost úplného zajištění bezpečnosti), proto přesun zhruba 60 000 svazků, navíc do prostor, kde už předtím byla značná část fondu umístěna, nelze hodnotit jinak, než pozitivně. Bohužel se opět jedná o pronájem, který nemůže vyřešit prostorové nároky knihovny v delším časovém horizontu. Vzhledem k tomu, že VKOL disponuje právem povinného výtisku, je nutno každým rokem zajistit přibližně 700 b.m. regálů pro roční přírůstek fondu. V současné době sice probíhá výstavba budovy nové, její skladové prostory však svou velikostí ani zdaleka nepokryjí potřeby knihovny. Tento fakt vynikne zejména ve srovnání s knihovnami, jaké se stavějí jinde. Proto je jediným logickým řešením situace výstavba, nebo alespoň zřízení nového depozitáře s větší úložnou kapacitou. Současná prostorová rezerva totiž prakticky neexistuje, a bez dalších investic (další pronájem, nákup regálů) nepokryje ani rok 2005.

Jedním z důvodů této skutečnosti je i fakt, že sklep hlavní budovy, z něž by v průběhu roku 2005 měly být vystěhovány vázané noviny do zmíněné nové budovy, nebude moci být okamžitě využíván, protože se v něm vyskytují plísňe. Bude proto nutné provést některé úpravy, které zabrání pronikání škodlivé vlhkosti do depozitáře.

Také v roce 2004 pokračovalo stěhování starších knižních fondů z depozitáře v hlavní budově do externích skladů. Tato práce probíhá průběžně během celého roku v závislosti na okamžité potřebě tak, aby bylo nepřetržitě možné ukládat pravidelný přírůstek fondu. Bohužel stále přetrvávají problémy s nevyhovujícími sklady, ve kterých není možné zajistit dokumentům dostatečnou ochranu. V depozitářích kolísá v průběhu roku teplota i vlhkost a jsou situovány v místech s hustým automobilovým provozem a s tím spojenou vysokou koncentrací škodlivin v ovzduší.

Knihářská dílna

VKOL v roce 2004 stejně jako v předchozích letech využívala dvou knihářských pracovišť. Jednak vlastní knihářské dílny, jednak dodavatelské firmy z Laškova. Plán se splnit nepodařilo, důvodem byl fakt, že v některých obdobích roku nebyl k dispozici dostatek nových knih vyžadujících ochrannou vazbu, deficit se tedy kompenzoval vyšším objemem převazeb starších poškozených svazků. Jedná se však o časově náročnější práci, proto se výkony nedostaly na úroveň předchozích let. Vzhledem k těmto skutečnostem, a také proto, že rozdíl oproti plánovanému výkonu není nijak propastný, není třeba hodnotit nižší výkony dramaticky.

Restaurátorská dílna

Pracovnice restaurátorské a konzervátorské dílny v roce 2004 pracovala v průběhu celého roku na opravě historických katalogů VKOL. Během prvního pololetí byly restaurovány také některé staré tisky poškozené v předchozích letech. Nejvíce času však bylo věnováno odstranění plísní ze svázaných novin umístěných ve sklepech hlavní budovy. Součástí těchto prací byly také postřiky proti plísním prováděné na postižených místech sklepa. Počet

dokumentů ve fondu VKOL vyžadujících restaurátorský zásah bohužel výrazně přesahuje kapacitu naší restaurátorské dílny, proto byla zahájena spolupráce s Institutem restaurování a konzervátorských technik v Litomyšli.

Revize fondu

Revize fondu v roce 2004 zrevidovala 124 258 svazků, což je opět více, než zákonem stanovený objem 5 % fondu. V tomto čísle je zahrnuta také revize sbírek v Centrální evidenci (středověké rukopisy, knihovna pánů z Vrba, dantovská sbírka a barokní kresby), která probíhá každoročně. Revize úspěšně vykonávala také jiné činnosti než vlastní revizi fondu, jako je doplňování minimálních záznamů z odd. PS, vyřizování náhrad, dohledávání nevyřízených čtenářských požadavků nebo zejména správa místního katalogu. Velmi významně se však také podílela na letním stěhování knih z depozitáře „Komárek“ na GRIOS.

Zpětné řazení a expedice knih z pobočných skladů

V roce 2004 opět stouply výkony ve zpětném řazení knih. Podílely se na tom především knihy zastavené ve skladech v hlavní budově, kde proti roku 2003 narostly počty o více než 12 tis. svazků. Oproti tomu počet žádanek i zpětné řazení v externích skladech nedosáhlo úrovně z roku 2003. Z dlouhodobého pohledu však jde o čísla srovnatelná. Mírné problémy nastaly v závěru roku se zrušením civilní služby (2 místa), která při těchto pracích pomáhala, v současné době (leden) však již došlo k personálnímu posílení oddělení, takže pozvolný trvalý nárůst objemu práce se zatím daří zvládat.

Úsek historických fondů

Studovna historických fondů byla využívána zejména k prezenčnímu studiu příslušných dokumentů, poskytovala informace zájemcům z řad odborné veřejnosti, zajišťovala pořizování kopií a mikrofilmů. V průběhu roku v ní došlo k personální změně. Po vzájemné dohodě odešla k 1. 9. Mgr. Kateřina Vojnarová, na její místo nastoupil Bc. Rostislav Krušínský.

Ve spolupráci se Sdružením knihoven ČR úsek historických fondů uspořádal tradiční historickou konferenci. Ta proběhla 23. a 24. listopadu, pro letošní ročník bylo zvoleno téma Lidé okolo knih (autor - tvůrce - recipient). Zazněl značný počet 29 příspěvků nejruznějšího obsahového zaměření, které byly v lednu shromážděny a během prvního čtvrtletí roku 2005 by se měly objevit v tradičním sborníku.

V rámci projektu Memoriae Mundi Series Bohemica (VISK 6) bylo digitalizováno celkem sedm památek: 6 rukopisů vzniklých před r. 1500 a 1 inkunábule. V současné době je na www stránkách VKOL prostřednictvím Digitální knihovny zájemcům zpřístupněno 50 titulů. Postoupily také práce na zpřístupnění katalogů různých historických fondů. Byla dokončena jednak retrokonverze fondu starých tisků, jednak zpracování sbírky starých tisků litoměřických dominikánů. Formou přepisu soupisů byly zpracovány také prvotisky a novověké rukopisy. Do příštích let však přetrvává potřeba revize záznamů. Průběžně byla doplňována a aktualizována databáze mapující uložení starých tisků ve studovně HF.

Ve dnech 6.-7. dubna navštívil knihovnu pan Jiří Vnouček (vedoucí restaurátorů NK) s kolegyní a provedl základní průzkum našich rukopisných památek. Je potěšitelné, že jejich

stav nepovažuje za nijak kritický, až na jeden misál, o jehož restaurování budeme usilovat v příštích měsících. Podrobnější zprávu zatím nedodal.

Studovna byla v září 1 týden uzavřena, kolegové z Německa zde v rámci projektu Virtuální renesance zkoumali náš palimpsest. Projekt Rinascimento Virtuale byl ukončen závěrečnou konferencí v Římě, kde knihovnu zastupoval Rostislav Krušínský (podrobněji o projektu viz KRUŠINSKÝ, Rostislav: Znovuzrození řeckých palimpsestů. In: *KROK*. R. 1, rok 2004, č. 4, s. 33-35).

V závěru roku byla navázána spolupráce s Institutem restaurování a konzervačních technik v Litomyšli, kam jsme ve druhém prosincovém týdnu poslali osm starých tisků k restaurátorskému zásahu. Tohoto úkolu se pod odborným dohledem zhostí studenti jako bakalářských a seminárních prací.

Odborné semináře zaměřené na práci s historickými prameny ve studovně HF několikrát absolvovali posluchači archivnictví FF Univerzity Palackého a studenti bohemistiky FF Ostravské univerzity. Ve studovně proběhlo 8 odborných seminářů a 9 exkurzí. Dále bylo uděleno posledních 7 povolení pro vývoz knih. Napříště už se touto činností bude zabývat pouze NK a MZK.

SFHF v číslech

Vazby			
Měsíc	Dílna VKOL	Dílna Laškov	Celkem
Leden	747	601	1348
Únor	675	500	1175
Březen	805	554	1359
Duben	840	651	1491
Květen	796	600	1396
Červen	792	650	1442
Červenec	514	550	1064
Srpen	435	550	985
Září	689	600	1289
Říjen	587	652	1239
Listopad	776	700	1476
Prosinec	561	650	1211
Celkem	8217	7258	15475

Revize fondu				
Měsíc	MK	Kopie	Revize signatur	Počet knih
Leden	1315	209	60.001-62.000	9 248
Únor	1665	266	62.001-65.000	11 760
Březen	2092	486	65.001-68.000	11 341
Duben	1714	299	68.001-70.000	18 007
Květen	1491	351	161.001-163.000	4 264
Červen	1734	236	163.001-168.000	8 997
Červenec	216	142	168.000 -170.000	3 150
Srpen				0
Září	1872	220	170.001-176.000	17 509
Říjen	660	234	176.001-180.000, fond X	17 634
Listopad	1524	245	631.001-640.000,superrevize 2000, 2001 (1812 sv.)	17 148
Prosinec			revize trezor + studovna HF	9 248
Celkem	15800	2918		124258

Zpětné řazení a expedice knih					
Měsíc	Zpětné řazení			Žádanky	
	Hl. sklad	Ext. sklady	Celkem	Počet	Kladně vyřiz.
Leden	17240	9313	26553	3985	3679
Únor	16845	9463	26308	4363	4023
Březen	18361	11477	29838	5581	5169
Duben	18015	10068	28083	4265	3926
Květen	17450	8946	26396	3628	3362
Červen	17502	8767	26269	3250	2972
Červenec	8267	3596	11863	1641	1525
Srpen	10137	4072	14209	893	804
Září	13606	7479	21085	3583	3330
Říjen	14234	8207	22441	4823	4403
Listopad	17680	10341	28021	4970	4551
Prosinec	16067	8945	25012	3618	3329
Celkem	185404	100674	286078	44600	41073

Vyhodnocení mikrobiologických stěrů ze sklepů ve VKOL Olomouc

Dne 16. září 2004 jsem převzal 3 mikrobiologické stěry odebrané ve sklepních prostorách Vědecké knihovny v Olomouci. Stěry jsem v laboratoři Centrálního depozitáře NK v Hostivaři přenesl na živnou půdu Czapek-Doxův agar v Petriho miskách a ponechal v termostatu při 25 °C po dobu patnácti dnů. Následné vyhodnocení nárůstu kolonií plísni přineslo tyto výsledky:

stěr	Označení místa odběru	Vyhodnocení mikrobiálního nárůstu
1	Zdivo sklep 1	Asi 70% plochy Petriho misky je porostlé koloniemi plísni většinou rodu <i>Penicillium</i> a kromě toho také zaznamenány kolonie bakterií
2	Zdivo sklep 2	Asi 80% plochy Petriho misky je porostlé koloniemi plísni rodu <i>Penicillium</i> a v malé míře zaznamenáno <i>Cladosporium</i> – také zde kolonie bakterií
3	Zdivo sklep bunkr	Kompletní 100% nárůst plísni na živné půdě v Petriho misce - velkou většinou rodu <i>Penicillium</i>

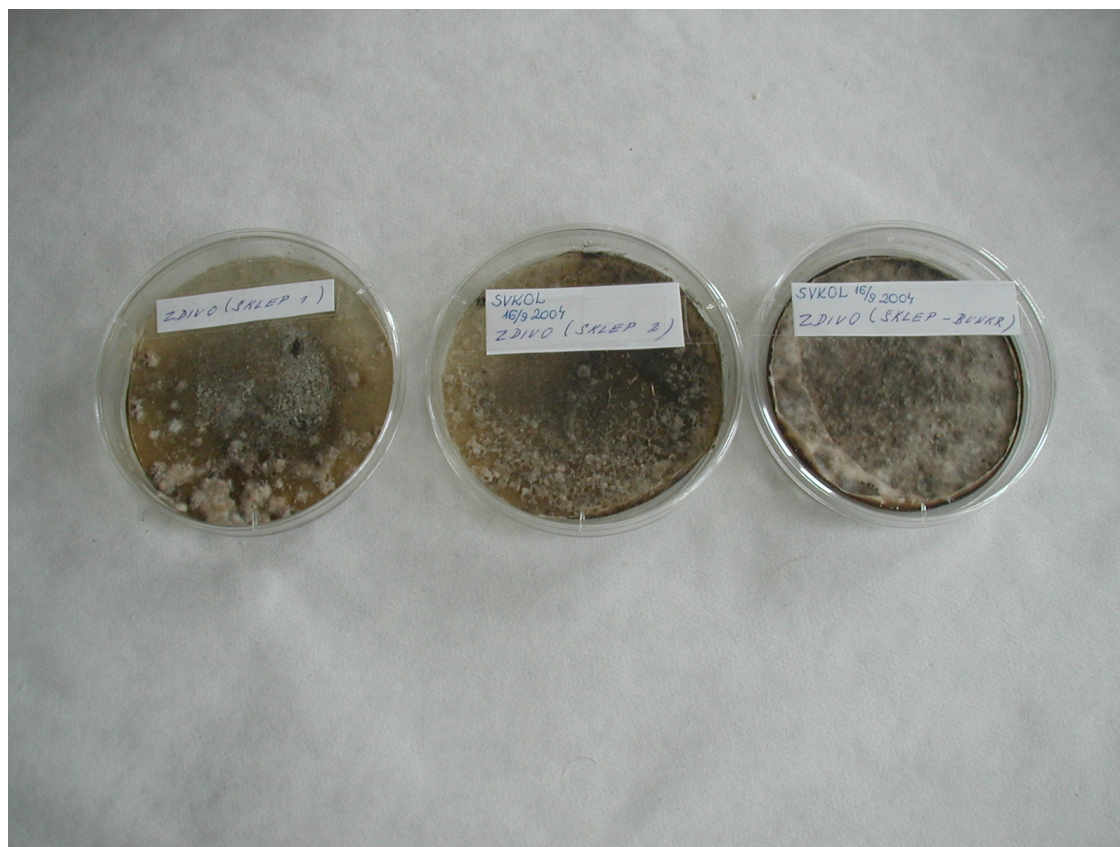
Hodnocení

Na dodaných vatových tampónech bylo jasně viditelné anorganické znečištění, ale po nanesení na živnou půdu CDA se objevilo také značné mikrobiologické znečištění převážně plísňové, a ve stěrech 1 a 2 také bakteriální. Při přerůstání kolonií na celé ploše Petriho misky nelze přesněji stanovit rodové určení plísni, ale vysoce převažuje běžný rod *Penicillium*. Stěry všech tří místností jsou výrazně mikrobiologicky znečištěny. Do neuzavíratelných prostorů pronikají spóry plísni velmi snadno cirkulací vzduchu, o růstu plísni ale rozhoduje až dlouhodobá vysoká vlhkost. Vyhodnocením stěrů také nelze určit, jestli znečištění tvoří pouze neaktivní spóry nebo zdali plísň následkem vysoké vlhkosti aktivně rostou a znečištění tím zvyšují.

V daných sklepních prostorách na Bezručově ulici je podle upřesnění od pracovníků VKOL nyní umístěn novinový fond. Ten být napaden aktivně rostoucími plísněmi nemusí, pokud relativní vlhkost ve sklepech nepřesahuje rizikovou mez 65 až 70%. **Je třeba tuto hodnotu pravidelně sledovat!** Nyní v zimním období bývá přirozená relativní vlhkost nízká, zvyšuje se ale v letních a podzimních měsících. Bude-li fond do té doby přestěhován, bude nutné provést asanaci zdiva mikrobicidními prostředky. Přitom lze posoudit vhodnost těchto prostorů pro uložení fondů a pokud budou v těchto sklepech znovu umístěny, je nutné celoročně sledovat stav klimatu.

29. října 2004

Milan Sova
Oddělení péče o novodobé fondy NK
Telefon: 281 013 113
e-adresa: Sova.Milan@cdh.nkp.cz

B. Služby uživatelům knihovny

4. PŮJČOVNÍ SLUŽBY

Půjčovna a studovny byly v roce 2004 přístupny veřejnosti 274 dnů. Běžná otevírací doba byla od pondělí do pátku 10,5 hodiny denně (8.30 – 19.00 hod.), o sobotách 4 hodiny (9.00 – 13.00 hod.). Knihovna byla uzavřena kvůli rozsáhlým stavebním pracím v podstatě celý jeden měsíc na přelomu července a srpna (19.7. – 15.8.), jinak v těchto měsících probíhal v knihovně omezený provoz (po+st 11.30 – 19.00 / út+čt-pá 8.30 – 15.15 hod. / so – zavřeno). Dále byla knihovna uzavřena ve státní svátky. V prosinci byla na rozdíl od jiných let knihovna otevřena i mezi Vánočními svátky (27.-30.12.). Poslední den v roce 31.12. byla knihovna pro veřejnost uzavřena (otevřeno od 3.1.2005).

Ve spolupráci s oddělením automatizace knihovny probíhal provoz celého výpůjčního oddělení v naprosto rutinním provoz knihovního automatizovaného systému Aleph 500, kdy docházelo pouze k dílčím úpravám a zlepšením práce systému (konkrétněji popsáno v oddíle automatizace knihovny). Zásadnější návrhy a připomínky k systému z řad pracovníků oddělení půjčovních služeb (především z praktické stránky) byly konzultovány průběžně jako podklady k možným změnám u vyšší verze systému. Obě směny výpůjčních pracovníků a

volného výběru novinek včetně náhradníků nebo nových pracovníků jsou v Alephu 500 velice dobře zapracováni.

Po zkušenostech s postupným nárůstem objemu výpůjček v posledních letech a tím i nutnosti mít u výpůjčního pultu dostatek obsluhujících pracovníků (i v případě nepřítomnosti) došlo na podzim roku 2004 k organizační změně a posílení výpůjčního pultu z dosavadního systému střídání směn z 3+3 na 4+4, neboli posílení obou výpůjčních směn o jednoho pracovníka.

V knihovně stále platí tyto lhůty na donášení objednaných knih – knihy ze skladů v hlavní budově nejdříve za 2 hodiny, knihy ze skladů mimo hlavní budovu jsou k dispozici následující den v poledních hodinách. Knihy mohou být stále objednávány klasickou cestou, tj. na papírových žádankách. Knihovna však postupně omezuje tento typ žádanek a přesvědčuje uživatele o výhodnosti elektronické objednávky. Tuto elektronickou formu objednávání jednoznačně preferují především studenti, hůře starší uživatelé, ale klasické papírové žádanky jsou zcela na ústupu a naprostá převaha žádanek je elektronických, tj. zadané přes elektronický katalog přístupný jak v knihovně, tak přes www na Internetu. Jednoznačnou výhodou je přehled o cestě, místě a historii každého dokumentu v určitém čase.

Každý rok nadále probíhají blokové upomínací akce uživatelů knihovny, kteří mají na půjčený dokument tzv. 5. upomínku/ztrátu a tento fakt nijak ze své strany neřeší. Upomínací akce „H4“ formou doporučených dopisů za období červenec 2002 – červen 2003 byla v podstatě ukončena, navazovala na ni další akce „H5“ s rozmezím upomínaných knih z období červenec 2003 - červen 2004. Tento typ akcí bude i nadále každý rok pokračovat.

V průběhu roku 2004 docházelo ve výpůjčním oddělení k různým organizačním a technickým opatřením, směřujícím k postupnému zlepšení a zjednodušení knihovnických operací v systému. Stále probíhalo kódování a základní popis neokódovaných knih před půjčením uživateli tak, aby kniha mohla být evidována elektronicky, aby neustále byla vidět „cesta knihy“ od objednání až po konkrétní výpůjčku. Mění se skladba těchto dosud neokódovaných dokumentů (dosud nepůjčených elektronicky), a to stále více k staršímu fondu. Ve výpůjčním oddělení se takto kódují monografie, v hlavní studovně periodika (půjčovaná pouze prezenčně). Složitější případy popisu se vždy konzultovaly se systémovým knihovníkem. Počet takto neošetřených knih ovšem klesal a vyžádal si postupně i menší časovou náročnost. Na podzim roku 2004 došlo k další reorganizaci práce při kódování půjčovaných dokumentů, zrušení vyčleněného úvazku na kódování půjčovaných knih a zajištění této práce pracovníky v expedici.

Počet půjčených dokumentů 2004 422 731

Rok 2004 byl z hlediska výpůjček o trochu slabší, což bylo ovšem jednoznačně zapříčiněno měsíčním uzavřením knihovny v prázdninovém období. V případě běžného uzavření knihovny na cca 14 dní by zřejmě byly výpůjčky zhruba stejné jako v roce 2003 nebo vyšší (srovnání 2003 – 432 543 a 2004 – 422 731).

Potvrzují se tak stoupající tendence posledních let ve výpůjčkách dokumentů, související s neustále rostoucím zájmem o informace.

Celkový přehled o výpůjčkách v roce 2004 – čtvrtletně

2004				
I. čtvrtletí	126 594	29,9 %	III. čtvrtletí	64 931 15,4 %
II. čtvrtletí	106 728	25,3 %	IV. čtvrtletí	124 478 29,4 %
Celkem	422 731 100,0 %			

Celkový přehled o výpůjčkách v roce 2004 – měsíčně

2004			*omez.provoz a uzavřeno
Leden	40 559	Červenec	14 643 *
Únor	39 275	Srpen	17 838 *
Březen	46 760	Září	32 450
Duben	39 055	Říjen	40 682
Květen	36 176	Listopad	45 480
Červen	31 497	Prosinec	38 316
Celkem	422 731		

Měsíc březen 2004 byl nakonec nejvíce statisticky významný – rekordní v historii knihovny (v měsíčních výpůjčkách) – 46 760 půjčených knihovních jednotek (tedy již blízko hranici dříve nepředstavitelných 50 000 výpůjček měsíčně). Podobný objem výpůjček byl také v listopadu (45 480).

Denní průměr celkových výpůjček dokumentů knihovny /studovny, výpůjční pulty, poštou/ v roce 2004 – 1 542 knihovních jednotek.

Srovnání celkových ročních výpůjček v různých desetiletích:

1969 -	267 093	1979 -	280 571
1989 -	296 026	1999 -	297 313
2000 -	322 441	2001 -	332 462
2002 -	372 118	2003 -	432 543
2004 -	422 731		

Podíl jednotlivých druhů výpůjček na celkových výpůjčkách i ve srovnání s minulými léty

Rok	2004	2003	2002	2001	2000	1999
Celkem výpůjček	422 731	432 543	372 118	332 462	322 441	297 313
z toho – mimo knihovnu osobně	336 723	336 614	269 128	227 879	202 034	146 444
z toho – mimo knihovnu poštou	11 756	9 761	9 917	10 139	11 330	11 611
z toho – v knih. ze skladu	31 033	34 834	34 140	37 102	42 498	62 734
z toho – v knih. běžný ročník časop.	43 219	51 334	58 933	57 342	66 597	76 524

Z čísel je patrné, že je jednoznačný a neustálý nárůst výpůjček mimo knihovnu osobně, tj. výpůjčky u výpůjčních pultů a prodlužování. Také je ale překvapivé, že se najednou zvýšily na dřívější letitou úroveň výpůjčky mimo knihovnu poštou, a to i přes neustále klesající tzv. cirkulaci (půjčování zahraničních časopisů organizacím a firmám). Takzvaná pasivní MVS (výpůjčky dokumentů žádajícím knihovnám poštou) tuto ztrátu nejen nahradila, ale i výrazně v roce 2004 narostla. Ubývá také výpůjček v knihovně ze skladu (prezenčně) a v knihovně běžný ročník časopisů (prezenčně). Pokles u obou ukazatelů lze přičíst zřejmě více faktorům (rozmach internetu, kvantita novější literatury studovaná raději mimo knihovnu, atd.) Celkově jsou však výpůjčky stále vyšší, neboť zcela jednoznačně a velice výrazně stoupá počet výpůjček mimo knihovnu osobně, a nahrazuje tak a překonává ostatní „výpadky“.

Velice pozitivním momentem ve výpůjčním automatizovaném systému je ten fakt, že systém neumožní tisk elektronické žádanky od uživatele, je-li již kniha jiným uživatelem objednaná nebo půjčená. Neboli nedochází tu téměř k tomu, že by pracovník knihovny musel jít do skladu pro dokument, který tam ve skutečnosti nemůže být. Tato možná stoprocentní úspěšnost mezi žádostmi a jejich kladným vyřízením zatím nemůže být zcela naplněna, což má několik důvodů. Tím nejdůležitějším je to, že uživatelé mají stále možnost objednávat dokumenty i přes klasickou papírovou žádanku (což se snažíme postupně omezit a přepisovat žádanky do elektronické formy).

Použije-li uživatel knihovny na objednání dokumentu klasickou papírovou žádanku a nezjistí-li si předtím sám v elektronickém systému, zda je dokument opravdu k dispozici a knihovna tuto žádost neověří, může být žádost opravdu nevyřízená. Přes tento hlavní důvod a některé další důvody je úspěšnost vyřízení objednávek opravdu vysoká, hlavně ve srovnání s dřívějšími lety – 95 %. A v příštích letech se zřejmě dostaneme ještě výše – na hranici 96-97 %, což ovšem závisí na disciplíně objednavatelů, organizačním zvládnutí práce v knihovně a pokrytí veškerého fondu elektronickým záznamem.

Čtenáře, kteří nevrátili vypůjčené dokumenty, bylo třeba upomínat o vrácení 41 129 krát (v roce 2003 – 37 037, v roce 2002 – 33 329, v roce 2001 – 45 512, v roce 2000 – 44 744). Lze pozorovat zajímavou tendenci – v roce 2002 bylo zavedeno pozitivní opatření směrem k snížení počtu upomínek - zvýšení prvního poplatku z prodlení, a naopak zavedení elektronického upozornění o vrácení dokumentu 5 dnů před uplynutím výpůjční doby. V roce 2004 a 2003 zřejmě ovšem uživatelé i přes tyto mechanismy opět postupně „sklouzávali“ do původních upomínkových čísel. Přesto uživatelé elektronickou službu VARUJ vítají a dosti ji využívají. Na jedné straně tak sice knihovna přichází částečně o poplatky za upomínky, na druhé straně je to však plně vykompenzováno spokojeností uživatelů související s touto nabídkou služeb, pro ně pozitivních. Tuto službu mělo v roce 2004 aktivovanou cca 6 623 uživatelů (v roce 2003 – 7 150, v roce 2002 – 4 660 uživatelů) a je předpoklad dalšího růstu. Rozmezí termínů mezi účtováním jednotlivých upomínek zůstalo nezměněno. Pokles může být dán zřejmě samostatnějším hlídáním výpůjčních lhůt uživatelem přes stále rozšířenější internet.

Čtenářům byla stále zasílána upozornění, že si mohou vyzvednout rezervovaný dokument, který měl zapůjčen někdo jiný a který je již k dispozici /upozornění zasláno elektronicky nebo klasickou poštou/. V roce 2004 se jednalo celkem o upozornění na 52 714 rezervovaných dokumentů (2003 – 39 466, 2002 - 31 064, 2001 - 21 785). Z tohoto počtu bylo 43 275 zasláno elektronicky (e-mail, SMS), což je přes 82 % (v roce 2003 – 86 %).

Nejvíce rezervované a žádané knihy byly elektronicky sledované a vedoucí oddělení doplňování fondů zvažovala jejich další možné přikoupení (pokud se nejedná o přechodně populární beletrii).

Funkční e-mailovou adresu či číslo mobilního telefonu k zaslání SMS zpráv dalo knihovně k dispozici k zjednodušení kontaktu v roce 2004 celkem 8 036 uživatelů, což je přes 68 % všech aktivních uživatelů knihovny (v roce 2003 – 9 360, což bylo téměř 82% všech aktivních uživatelů knihovny, v roce 2002 – 8 126 - 73 % všech aktivních uživatelů knihovny, v roce 2001 - 53 %). Důvodem částečného poklesu můžou být např. problémy s mobilními operátory.

Meziknihovní výpůjční služba (pasivní) – dokumenty žádané jinými knihovnami (z ČR i zahraničí) na výpůjčku z fondu VKOL.

Úsek výpůjček dokumentů poštou jiným knihovnám (pasivní meziknihovní výpůjční služba – MVS) přijal v roce 2004 celkem 7 021 žádostí (2003 – 5 967 žádostí, 2002 – 7 496 žádostí) o zapůjčení dokumentů z fondu naší knihovny, nepočítaje tzv. cirkulaci časopisů, tj. pravidelné zaslání jednotlivých čísel zahraničních periodik kolektivním čtenářům (zminěno v jiném odstavci). Celkem bylo posláno jiným knihovnám na žádost MVS 7 227 knihovních jednotek – z toho 868 kopií.

Počet dokumentů půjčených MVS mimo VKOL 7 227

Pro zahraniční knihovny bylo vyřízeno z tohoto počtu 310 objednávek – a zasláno 310 knihovních jednotek, z toho 105 xerokopií. Nejvíce žádostí bylo tradičně ze Slovenska.

Celkově jde o čísla vyšší než v předchozích letech, a to i přesto, že pro knihovny mimo Olomoucký kraj je tato služba od roku 2002 částečně zpoplatněna. Knihovny Olomouckého kraje ovšem tuto službu (zdarma) využívají dosti významně.

Nejvíce bylo poskytnuto dokumentů službou MVS (výpůjčky či kopie) z knihovního fondu VKOL v roce 2004 těmto knihovnám (bez pořadí):

FPF Slezská univerzita Opava, Městská knihovna Šumperk, Knihovna V. Priessnitze v Jeseníku, Městská knihovna Bílovec, Městská knihovna Mohelnice, Knihovna P. Bezručů Opava, Městská knihovna Javorník, Městská knihovna Český Těšín, Krajská knihovna F. Bartoše Zlín, Ostravská univerzita v Ostravě a další.

Jednalo se především o moravské knihovny. Knihovna tedy i v tomto směru dobře plní svou krajskou funkci.

Způsob vyřízení žádostí o výpůjčku MVS z fondu VKOL

Způsob:	100 % celkem
Kladně vyřízeno	93,2 %
u nás půjčeno	3,3 %
Nemáme ve fondu	1,8 %
Jiný důvod negativ.vyřízení	1,7 %

Porovnáme-li tyto výsledky s předchozími cca sedmi lety (od roku 1997), ukáže se, že předtím byly výsledky stabilní (kladně průměrně 56 %, půjčeno cca 14 %, nemáme cca 20 %, jiný důvod 10 %). Díky větší informovanosti o stavu fondu knihovny přes internet se výsledky procentuálně v roce 2003 posunuly mnohem více ke kladně vyřízeným žádostem

(82 %), v roce 2004 je nárůst ještě patrnější (93 %). Instituce jen velice málo žádají dokument, který v knihovně není.

Složení kolektivních čtenářů (MVS) neboli knihoven podle územního rozložení se v posledních letech pohybovalo na úrovni cca 50 % Morava a Slezsko, 30 % Čechy a 20 % zahraničí.

Žádosti pasivní MVS jsou vyřizovány v nejkratší možné lhůtě (cca 2 dny) v závislosti na dostupnosti dokumentů ve skladu (sklady mimo provozní budovu). Žadatelé jsou především knihovny nižšího typu než VKOL (především na úrovni městských moravských knihoven), pro které je naše knihovna důležitým zdrojem dokumentů a informací pro uživatele z menších měst a obcí.

V pasivní MVS se používá evidence v Excelu od roku 1999, čtenářské průkazy jsou zavedeny na jednotlivé knihovny a jejich výpůjčka je evidována v elektronickém knihovním systému. Žadatelé o MVS používají k žádostem jak klasickou vnitrostátní papírovou žádanku MVS, tak i elektronický formulář MVS dostupný na www.knihovny.cz. Žádosti formulované jako dopis vyřizuje v první fázi jako informaci informační služba knihovny.

Obecně je pasivní MVS VKOL velice vyhledávána vzhledem ke vstřícnosti a rychlosti půjčování, zvláště u speciálních fondů odbornými institucemi typu muzea, archivy a ústavy AV ČR.

Meziknihovní výpůjční služba (aktivní) – dokumenty žádané na výpůjčku pro čtenáře VKOL z jiných knihoven (z ČR i zahraničí)

Počet dokumentů MVS půjčených z ČR pro VKOL 2 030

Počet dokumentů MVS půjčených ze zahraničí pro VKOL 2 080

V knihovně pracuje i aktivní meziknihovní výpůjční služba – MVS, neboli zprostředkovávání výpůjček dokumentů z jiných knihoven pro vlastní uživatele VKOL, pokud dokument není ve fondu VKOL. Je rozdělen na vnitrostátní (včetně předzjištění přítomnosti cizojazyčných dokumentů na území ČR) a mezinárodní – MMVS. Součet celkově vypůjčených dokumentů z jiných knihoven v roce 2004 činil 4110 (z toho 2 030 v ČR a 2 080 v zahraničí). Jde o velice silný nárůst oproti roku 2003 (v roce 2003 činil 3 200 knihovních jednotek – z toho 1 335 z ČR a 1 865 ze zahraničí).

To jsou však již konečné vyřízené objednávky. Počet samotných žádostí, jak ve vnitrostátní aktivní MVS, tak v zahraniční aktivní MMVS, je mnohem vyšší. Počet žádostí do ČR byl 2 979, počet žádostí do zahraničí byl 2 146. Procentuální úspěšnost je v těchto případech velice těžké stanovit, je však velmi vysoká. Mohou nastat různé důvody k nevyřízení požadavku - knihovna dokument nepůjčí, dokument nemá, dokument je půjčen, jedná se o novinku nezařazenou v knihovnách, dokument je např. pouze negativně zjištěn v ČR atd. Služba MVS z ČR pro uživatele VKOL je zdarma (kromě kopií).

Skladba vnitrostátních již vyřízených výpůjček (ne objednávek) aktivní MVS v ČR a již vyřízených výpůjček aktivní MMVS ze zahraničí v roce 2004 – poměr knihovních jednotek a xerokopií:

Vnitrostátní MVS z ČR:	2 030	Zahraníční MMVS z cizích zemí:	2 080
Knihy	901	Knihy	1 082
Kopie článků	1 129	Kopie článků	998

Vnitrostátní aktivní MVS (tj. objednávky v ČR) pracuje stabilně při ověřování a zjišťování dostupnosti dokumentů s nejmodernějšími elektronickými postupy - různými elektronickými katalogy na www, informačními elektronickými bránami, používá elektronické formuláře jiných knihoven, využívá dle možností elektronické databáze ke stahování plných textů článků. V závislosti na druhu a stáří dokumentu a ochotě a možnostech jiné knihovny vyřídit požadavek VKOL se tak pohybuje délka komplexního vyřízení požadavku od několika hodin do několika dnů (kromě speciálních případů). Zájem o tuto službu procházel v průběhu roku 2004 různými výkyvy, ale celkově je tu zájem vysoký. Můžeme pozorovat určitý odklon od půjčování dokumentů z velkých knihoven, a naopak přesun k půjčování z knihoven menších, většinou městské úrovně, což bývá často rychlejší.

V rámci aktivní MVS (české i zahraniční) byla zavedena aplikace/modul MVS v Alephu 500. V něm jsou evidovány a zpřehledněny všechny žádosti o výpůjčky MVS a jejich okamžitý stav vyřízení včetně poplatků. Uživatel i knihovník tak mají přehled o požadavcích MVS přímo v systému bez starých přídavných aplikací typu FoxPro.

O aktivní službu MMVS ze zahraničí, která je placená, je čím dál větší zájem, vyvolaný zřejmě obrovským nárůstem informací, omezenými možnostmi nákupu cizojazyčných dokumentů českými knihovnami a možnostmi internetu. Služby aktivní MMVS využívali v roce 2004 nejen čtenáři VKOL, ale také 15 moravských institucí. Základní prověřování požadavků na MMVS se provádí v 15 souborných katalozích evropských zemí a USA. Dále se používají fulltextové databáze i volné vyhledávání na internetu ke stahování článků. VKOL udržovala v roce 2004 prostřednictvím MMVS styk s 311 knihovnami (2003 – 221 knihovnami, 2002 - 207 knihovnami) v 30 zemích světa. Nejvíce se koresponduje s knihovnami v Německu (112 knihoven), celkově požadavků bylo vyřízeno nejvíce v Německu, Norsku, Rakousku, Slovensku, Dánsku a Polsku (stále je zde tedy kromě tradičního a nejsilnějšího Německa velký příklon obecně ke Skandinávii – což je trend, který v Olomouci fungoval i před rokem 1989 a jinde není tak obvyklý). Procentuální úspěšnost MMVS v získávání dokumentů ze zahraničí je velmi vysoká, stejně tak doba vyřízení požadavků se velmi zkracuje. Stabilní je spolupráce s největšími knihovnami na světě /např. British Library/, stejně tak jako běžné získávání dokumentů nejvíce z Německa, ale i často vzdálených zemí z jiných kontinentů. V Evropě nedostupné americké publikace se staly uživatelům přístupné díky navázané spolupráci s Národní knihovnou ČR v Praze, která je pro nás objednávkou coby registrovaný uživatel systému OCLC. Běžně se používá elektronické objednávání článků přes databázi SUBITO (celkem 239 zahraničních kopií bylo v roce 2004 pořízeno tímto způsobem). Platby i nadále probíhaly v běžných zahraničních měnách, poštovními kupóny a IFLA Vouchery, ke kterým se snažíme čím dál více přiklonit vzhledem k jednoduchosti plateb a nárůstu bankovních poplatků při platbách do zahraničí. K posílení tohoto úseku byla částečně zapojena do MMVS další pracovnice oddělení PS, stejně tak jako v předešlém roce.

Čtenáři

Počet aktivních čtenářů v roce 2004 dosáhl čísla 11 808. Aktivní čtenář je ten, kdo má v daném roce platný čtenářský průkaz do VKOL. Čtenářské průkazy se vydávají ne na kalendářní rok, ale vždy na rok od data vystavení nebo prolongace.

Počet čtenářů podle kategorií (v %)

Kategorie 01	Řadový – nevýdělečný	70,7 %
Kategorie 02	Řadový – výdělečný	23,1 %
Kategorie 05	Řadový – kolektivní	0,1 %
Kategorie 11	S rozšířenými právy	1,3 %
Kategorie 12,15,16,21	Interní kategorie knihovny	4,8 %
Celkem		100,0 %

Studovna vázaných novin

Ve studovně vázaných novin bylo v průběhu roku 2004 půjčeno prezenčně celkem 5 019 novinových a velkoformátových časopiseckých svazků (2003 – 5 141, 2002 – 4 795), což nadále prokazuje oprávněnost zřízení této studovny a její velkou využitelnost. Uživatelů do ní chodí méně než do jiných studoven, ale studují větší množství svazků a delší dobu (především studenti univerzity). Některé novinové svazky (především regionální) jsou ale nyní zpřístupněny již pouze v mikrofilmové podobě (kvůli ochraně fondu). Zřejmě časem bude nutno „chránit“ i jiné ohrožené novinové svazky (omezit přístup k nim a zajistit kopie).

Fotoslužby

Podle požadavků uživatelů bylo v roce 2004 zhotoveno celkem 50 951 fotoprací (rok 2003 – 64 251, rok 2002 – 80 064 fotoprací). Počítána jsou pole filmu – pozitivní kopie i mikrofilmy.

Problematické v roce 2004 bylo pro fotodílnu stěhování v rámci provozní budovy při rekonstrukci PC sítě a uvolnění prostoru pro potřeby oddělení automatizace. Stěhování, provizorium, úprava techniky, uzavření knihovny o prázdninách, atd. se projevilo na plynulosti výkonů fotodílny a její obsluhy.

Pracovnice fotodílny pracovala v průběhu roku stabilně jak na zakázkách uživatelů knihovny především ze svázaných novin a starých tisků. Plnila také svou roli fotografky knihovny při různých příležitostech a podílela se organizačně na různých akcích a výstavách. Zastupovala také při nepřítomnosti a nutných zakázkách obsluhu kopírovacího přístroje v přízemí knihovny. Prověřovala také v rámci prázdninových prací fond mikrofilmů a posuzovala jejich technický stav. Velice významně se také podílela na zajišťování a organizaci několika výstav v knihovně.

Exkurze a propagace knihovny

Společnou návštěvu knihovny – exkurzi – absolvovalo v roce 2004 celkem 78 skupin (rok 2003 – 72, 2002 – 86) s celkovým počtem 1 955 účastníků. Většinou šlo o skupiny ze středních škol, gymnázií a učilišť, i první a další ročníky z Univerzity Palackého Olomouc. Drtivá většina exkurzních skupin pocházela z Olomouce a okolních moravských měst. Probíhaly i odborněji zaměřené exkurze či semináře pro odborníky či studenty příslušných oborů. Exkurze byly většinou zaměřeny napříč službami a prostorami VKOL, je ovšem čím dál větší zájem o výklad kolem historických fondů knihovny. Na provádění exkurzí se kromě oddělení PS podílejí i pracovníci oddělení IS a AK.

Stále se pro propagaci a informaci uživatelů používá soubor letáků VKOL (malý základní, o elektronickém katalogu), doplněné aktuálními letáky a vývěskami k novinkám ve službách VKOL na nástěnkách. K dispozici jsou i katalogy ke knihovním výstavám.

Výstavy

I když výstavní činnost nepatří mezi prioritní úkoly VKOL, přesto knihovna vyčlenila pro tyto účely prostor v 1. poschodí hl. budovy spolu se stojanovými i závěsnými nástěnkami, vestavěnými zasklenými skříněmi a zasklenými stolovými vitrínami.

V roce 2004 bylo díky knihovně prezentováno celkem 17 výstav a menších výstavek. Mezi největší a nejzajímavější akce v knihovně patřily tyto výstavy:

- výstava k 75. výročí narození spisovatele Milana Kundery (v rámci akcí k literárnímu festivalu LIBRI Olomouc 2004), výstava Bohuslavu Smejkalovi (knihovníkovi, publicistovi, bibliofilovi) k jeho 80. narozeninám, výstava s významnými knižními dary knihovně z posledních let (především od ministra kultury P. Dostála, archeologa V. Dohnala a rusisty

V. Zahrádky). Velkou akcí pro knihovnu byly i Dny evropského dědictví 2004. Ústředním tématem byla „Hudba probouzí památky“. Knihovna uspořádala výstavu k osobnostem české hudby, doplněnou fotografiemi tzv. Červeného kostela (objekt knihovny).

Právě zpřístupnění Červeného kostela v rámci DED 2004 bylo jedním z největších lákadél pro obyvatele Olomouce. Kostel byl téměř 50 let veřejnosti nepřístupný (naposledy přístupný v roce 1959), nyní slouží knihovně jako sklad knih (cca 250 000 svazků). Jedná se o nemovitou kulturní památku a dominantu města, která v rámci DED za jeden sobotní den přilákala 6 200 návštěvníků.

Knihovna se také prezentovala svými fondy na výstavách mimo své výstavní prostory. Patřila sem především zápůjčka našich dokumentů (historických školních výročních zpráv) na výstavu na hradě Sovinci, a dalších dokumentů na výstavu Ty mrtvý lež, a nevstávej... (o vampýrismu) ve Vlastivědném muzeu v Olomouci.

V knihovně probíhaly i výstavy menšího rozsahu, různé upoutávací a propagační akce. Jednalo se především o scénické čtení Hermanna Hesseho v UC UPOL (akce GI Praha), propagace a pomoc při organizaci celostátní ankety „Moje kniha“ o nejoblíbenější knihu obyvatel ČR, propagace Března – měsíce internetu a souvisejících akcí knihovny, propagace Týdne knihoven v ČR, semináře o grafologii a oznámení výsledků velké knihovní ankety VKOL o spokojenosti čtenářů atd.

C. Informace, bibliografie

5. INFORMACE, INFORMAČNÍ APARÁT

Ústní a telefonické informace

V roce 2004 zodpověděli pracovníci informační služby (IS) celkem 37 924 ústních a telefonických dotazů; z toho odborní pracovníci informační služby v místnosti čtenářských katalogů poskytli 29 674 informací a pracovníci informační služby v hlavní studovně zaznamenali 8 250 informací.

Časté byly dotazy týkající se všech typů učebnic, zákonů a knih z oblasti podnikání. Tradičně velká byla poptávka po informacích o našich i zahraničních časopisech. Řada čtenářů požadovala informace zaměřené na literaturu, pedagogiku a historii, značný počet dotazů se týkal lékařské literatury, slovníků a literatury z oblasti výpočetní techniky. Trvale vysoký zájem byl i o článkovou literaturu. Pracovníci informační služby při zodpovídání těchto dotazů využívali všech bází dat knihovnou budovaných nebo kupovaných, zaměřovali se na seznamování uživatelů s postupy při práci s počítačem. K větší informovanosti čtenářů přispívali pracovníci oddělení výstavkami k měsíčním kulturním výročím a svým podílem na provádění exkurzí.

Největší množství žadatelů o ústní a telefonické informace tvořili studenti, učitelé všech typů škol, odborní a vědeckí pracovníci, zdravotníci.

Písemné informace

1. Písemné informace poskytnuté na vyžádání:

a) bibliografické (9 225 záznamů)	1 268
b) faktografické	-
Celkem	1 268

Nejčetnější a nejobsáhlejší písemné informace byly zpracovány pro jednotlivce, městské knihovny a odborné knihovny. Zodpovídány průběžně byly dotazy zasílané elektronickou poštou. Během roku 2004 bylo v oddělení vypracováno 91 rešerší. O rešerše je velký zájem z řad vysokoškolských studentů. Přehled vypracovaných rešerší za roky 2000-2004 je možné najít na www.stránkách knihovny (oddíl Dokumenty).

2. Novinková služba (dvouměsíční seznamy přírůstků neperiodické literatury z jednotlivých vědních oborů):

Na adresy 25 stálých odběratelů knižních přírůstků do fondu VKOL (z toho 7 kolektivním odběratelům a 18 jednotlivcům), bylo v průběhu roku 2004 odesláno 558 oznámení (oborových soupisů literatury). Seznamy novinek byly vydány ve formě 90 tiskových jednotek a obsahovaly 17 041 bibliografických záznamů. Od počátku roku 1994 jsou tyto seznamy přírůstků literatury zpracovávány počítačově. Nyní se nacházejí i na www.stránkách knihovny (v oddíle Dokumenty).

3. Záznamy pro CEZL a další vybraná bibliografická pracoviště:

Pro celostátní evidenci zahraniční literatury při NK a NLK v Praze bylo odesláno 5 627 záznamů.

4. Bibliografické informace z oblasti kultury a umění

Bibliografické informace z oblasti kultury a umění byly sestavovány a na našich www.stránkách zveřejňovány 6x ročně ve dvou tematických okruzích. Tyto bibliografické soupisy článkové literatury i nových knižních přírůstků vycházejí z přímé excerpcce celostátních i regionálních periodik z oblasti kultury a umění. První okruh byl věnován všeobecným otázkám kultury a kulturní politiky, druhý problematice literatury, divadla, filmu a televize. 1. okruh obsahoval 7 bibliografických záznamů, 2. okruh obsahoval 331 bibliografických záznamů. Počet bibliografických záznamů regionálního charakteru, obsažený v obou okruzích, činil v roce 2004 celkem 34 záznamů.

Příruční knihovny

Komplexní doplňování, aktualizace a revize všech fondů příručních knihoven (PK) ve správě oddělení IS probíhaly podle plánu průběžně po celý kalendářní rok.

V roce 2004 bylo do služební PK IS nově doplněno 34 děl – 82 svazků, zpět do skladů bylo zařazeno 8 děl – 10 svazků. Do PK v hlavní studovně bylo v průběhu roku 2004 nově doplněno 90 děl – 121 svazků a zpět do skladů bylo vráceno 86 děl – 114 svazků. Ve stanoveném termínu se uskutečnila celoroční revize knih v hlavní studovně. K 31.12. 2004 bylo v hlavní studovně vystaveno 909 novin a časopisů.

Oborové složení příruční knihovny a volně přístupných periodik v hlavní studovně

OBOR (označ. obor. skupiny)	Příruční knihovna svazků	Volně vyložené časopisy
A. filozofie, teologie	145	47
B. politika	66	62
C. ekonomika, stát, právo, vojenství	320	99
D. historie	182	20
E. zeměpis, vlastivěda	199	46
F. výchova a příbuzné vědy	180	89
G. umění	244	105
H. literární věda	172	60
CH. jazykověda	199	53
I. jazykové slovníky	150	-
J. všeobecné encyklopedie	365	-
vědecké časopisy smíšeného obsahu	-	55
K. přírodní vědy	183	85
L. lékařství, zdravotnictví	220	48
M. zemědělství, veterinářství	76	36
N. technika	88	104
C e l k e m:	2 789	909

Pozn.: Reálný stav svazků, včetně uvedeného počtu titulů volně přístupných periodik v hlavní studovně, odpovídá skutečností zjištěným ke dni 31.12. 2004.

Hlavní studovna

Součástí oddělení IS je hlavní studovna, která zpřístupňuje výše zmíněnou příruční knihovnu. Informační služba v hlavní studovně zprostředkovává prezenční výpůjčky běžného ročníku novin a časopisů, vytváří zkrácené záznamy svázaných periodik, realizuje prezenční výpůjčky ze sbírky českých technických norem a patentů, eviduje v Alephu a rezervuje čtenářům knihy i svázané časopisy přinesené k prezenčnímu studiu.

Studovna AV médií

Tato studovna nabízí poslech hudebních nosičů na šesti poslechových místech, umožňuje přístup k internetu (5 PC+tiskárna) a prohlížení CD-ROMů (1 PC). Do studovny

AV médií přišlo v roce 2004 na internet 6 155 návštěv (8 544 půlhodin), na poslech CD a MC 599 návštěv, na CD-ROMy 444 návštěv. Půjčeno bylo 1 863 CD, 28 MC, 95 CD-ROMů a 1 005 příloh.

Akcesně bylo v roce 2004 zpracováno 944 AV dokumentů (873 CD a MC, 8 videokazet, 63 DVD) a 571 CD-ROMů (včetně přílohových). Zrevidováno bylo 250 záznamů. V rámci akce Březen – měsíc internetu byl ve studovně AV médií v době od 15 do 18 hodin umožněn všem zájemcům přístup na internet zdarma.

Galerie studovny AV médií

Pracoviště, které poskytuje služby zrakově a tělesně postiženým, navštívili 80x vozíčkáři a 263x tělesně postižení. Využili 336x internet a 8x audio.

Speciální dokumenty

V roce 2004 bylo v oddělení IS zpracováno 2 078 patentů, 1 459 norem a 166 fotodokumentů - pohlednic. V hlavní studovně bylo během roku prezenčně zapůjčeno 1 129 norem a 37 patentů.

Publikační činnost

V roce 2004 vydala Vědecká knihovna v Olomouci 5 bibliografických publikací, sborník Problematika historických a vzácných knižních fondů Čech, Moravy a Slezska 2003 a 4 čísla revue KROK. V souladu se zákonem byly rozesílány povinné výtisky a navíc byly publikace zasílány veřejným knihovnám a knihovnám muzeí a archivů střední a severní Moravy pro studijní a badatelské využívání. Svou nabídkovou povinnost plníme prostřednictvím periodika Knižní novinky.

Vydané publikace

a) Bibliografické publikace

Literární bibliografie severní Moravy : (2002) / sestavila Nad'a Smékalová. Základem pro výběr autorů, objevujících se v tomto soupise, byla bibliografická databáze REGO, z níž byl získán přehled literátů, kteří se na severní Moravě narodili, zemřeli nebo zde působili od 19. století po současnost. Na základě informací z jiných pramenů jsou postupně doplňováni i další autoři. V soupisu prací mohou vybrané osoby figurovat jako autoři beletrie, odborných děl, divadelních her, scénářů, jako překladatelé, sběratelé či editoři. V bibliografii jsou i publikace a články o uvedených osobách a recenze jejich děl.

Seznam zahraničních periodik objednaných na rok 2004 knihovnami, ústavy a podniky v Olomouci / připravila Blanka Sedláčková. Publikace je výstupem z databáze zahraničních periodik.

Publikace Vědecké knihovny v Olomouci : přehled desetileté publikační činnosti : 1994-2003 / sestavila Alena Kovářová/. Tento bibliografický soupis shrnuje ediční činnost Vědecké knihovny za uvedené desetiletí a navazuje na již dříve vydané čtyři soupisy, které začínají rokem 1954.

Oborová retrospektivní bibliografie publikací s pedagogickým zaměřením k výuce hudební výchovy 20. století ve fondech Vědecké knihovny v Olomouci / sestavil Roman Giebisch. V publikaci jsou zahrnuty oborové bibliografie, knihy o dějinách hudby a hudební výchovy, sborníky z odborných konferencí, specializované hudební slovníky a studie muzikologů a hudebních vědců, přehled zajímavých hudebních výzkumů a soupis hudebně naučné literatury.

Bibliografie [B. Smejkal] / sestavil Bohuslav Smejkal. Brožura vydaná k osmdesátinám pana Bohuslava Smejkala, významné osobnosti literárního a kulturního života olomouckého regionu a bývalého pracovníka Vědecké knihovny. Soupis zahrnuje jeho publikace a články z let 1940-2004.

b) Ostatní publikace

Problematika historických a vzácných knižních fondů Čech, Moravy a Slezska 2003 : současné trendy ve zpřístupňování fondů : sborník z 12. odborné konference, Olomouc, 18.-19. listopadu 2003 / připravila Kateřina Handlová.

c) Periodika

Vyšla a byla rozeslána 4 čísla revue KROK. Tato knihovnická revue nahradila jedenáct let vycházející Knihovní obzor, který svou náplní a grafickou podobou již neodpovídal požadavkům na moderní periodikum. Všechna vydaná čísla jsou dostupná prostřednictvím internetu na stránkách VKOL: <www.vkol.cz>, oddíl dokumenty.

Analytický popis

V roce 2004 bylo excerповáno 23 pravých i nepravých periodik. Záznamy jsou ukládány v systému ALEPH ve formátu UNIMARC a pravidelně posílány do Národní knihovny. Celkem vzniklo 2 580 analytických záznamů.

Účast na kooperačních projektech

Do Národní knihovny jsou v rámci kooperačního systému Česká národní bibliografie - články jednou měsíčně zasílány počítačové záznamy článků z vybraných regionálních periodik. Výsledkem kooperace, které se účastní celá řada knihoven ČR, je souborná báze, obsahující především faktograficky přínosné články, články odborné, zprávy a informace o kulturních, sportovních, vědeckých a politických akcích, rozhovory s významnými osobami, recenze apod. Databáze je přístupná buď prostřednictvím internetu na stránkách Národní knihovny nebo na CD-ROM.

REGO - databáze regionálních osobností

Databáze REGO (kooperace s Moravskou zemskou knihovnou) je průběžně aktualizována a doplňována. Pravidelně byla využívána jako podklad pro přílohu do revue KROK. Redukovaný výstup z REGA prezentujeme formou kalendária na internetu. Přístup: <www.vkol.cz>, oddíl dokumenty. On line databáze je zpřístupněna uživatelům a patří mezi informační prameny sloužící široké veřejnosti. K 31.12.2004 obsahovala databáze 11 835 záznamů.

Technické zpracování publikací, reprografické služby

Publikace jsou přepisovány v textovém editoru Word 7. Náročnější z nich jsme tiskli externě, ostatní se realizovaly pomocí vlastních kopírovacích zařízení a dokončovací práce zajistila knihařská dílna VKOL.

Součástí oddělení byly do konce roku 2004 reprografické služby, které sloužily nejen čtenářům, ale jak již bylo zmíněno výše, byly koncovkou u některých našich vlastních publikací. Na našich třech kopírovacích přístrojích (dvou samoobslužných) vzniklo celkem 248 226 kopií, z toho 83 830 za úplatu. Placené práce byly evidovány a příslušné finanční částky odváděny organizaci OSA.

Pro vysokou poruchovost těchto zařízení bylo rozhodnuto, že od roku 2005 bude knihovna řešit kopírovací služby pro čtenáře prostřednictvím firmy Olimpex. Tato firma kromě kopírovacích služeb poskytuje ještě kroužkovou vazbu, rychlovazbu a laminování za tepla. I nadále budou mít čtenáři k dispozici i samoobslužné přístroje.

D. Automatizace knihovnických procesů

6. ODDĚLENÍ AUTOMATIZACE

MARC21 a rekonstrukce počítačové sítě

V roce 2004 čekaly automatizaci dva hlavní úkoly:

- přechod na formát MARC21 a
- rekonstrukce lokální počítačové sítě v hlavní budově VKOL Bezručova ul.

Přechod na formát MARC21 byl úzce koordinován s Národní knihovnou ČR a Moravskou zemskou knihovnou v Brně. VK v Olomouci se tak od 7.7.2004 připojila ke knihovnám, které začaly tento nový formát používat. Výhodou knihovního systému Aleph 500 vzhledem k formátu MARC21 je jeho plná podpora a fakt, že je Aleph 500 primárně vyvíjen pro tento formát.

Konverze byla provedena s pomocí nástroje MarcMan, který vytvořil Ústav výpočetní techniky UK a pravidly jej naplnila NK ČR. Díky možnosti úpravy pravidel před zahájením konverze jsme mohli ošetřit nestandardní případy zápisu dat v některých skupinách záznamů (např. staré tisky, analytické články apod.). Celkem zabral export záznamů (cca 750 tis.), jejich konverze a opětovný import zpět do báze včetně generování nových indexů 4 dny.

Vlastnímu převodu záznamů předcházela několikaměsíční intenzivní příprava knihovníků na nový formát. Skládala se zejména ze zajištění testovacího prostředí, ze zkušebních konverzí, z metodické přípravy a konzultací v NK ČR, ze školení (která probíhala jak v NK ČR, tak vlastními silami ve školicí učebně knihovny) a z testovacího provozu.

Ukázalo se, že přechod nebyl pro knihovnu tak náročný, jako změna z výměnného formátu na formát UNIMARC v roce 1999. Knihovníci jej dokázali zvládnout v rámci běžného roku s minimálním prodloužením průměrné doby linky zpracování. Knihovna se tak

připojila k dalším knihovnám, které v roce 2004 na formát MARC21 přešly: NK ČR, MZK Brno, KNAV Praha, KK Karlovy Vary, ČVUT Praha.

Druhým zásadním úkolem byla rekonstrukce lokální počítačové sítě na budově Bezručova. Původní počítačová síť zde byla vybudována v roce 1993 a byla založena na koaxiálním kabelu. Její topologie a maximální rychlost 10 Mbit/s tak již nevyhovovaly. Rekonstrukcí sítě byla pověřena firma Merit, která zvítězila ve výběrovém řízení, uspořádaném Olomouckým krajem, a která realizovala projekt zpracovaný v roce 2003. Kromě nového vybudování strukturované kabeláže a výměny síťových prvků došlo také k zavedení firewallu a k aktivaci antivirové a antispamové kontroly veškeré příchozí pošty. Zejména poslední opatření ocenili i knihovníci, neboť boj s nevyžádanou poštou se stával čím dál naléhavější. Zvýšena byla také rychlost připojení knihovny k Internetu z 10 Mbit/s na 40 Mbit/s.

V průběhu roku byly řešeny grantové projekty a dílčí úkoly plynoucí z provozu knihovního systému, např.:

- konverze databáze nakladatelů z ISISu do modulu Akvizice (cca 5000 záznamů)
- zpracování statistik a fakturace meziknihovní výpůjční služby
- zakoupení a instalace termotiskáren a nahrazení starších typů jehličkových pokladních tiskáren (nový typ tiskáren umožňuje přímý tisk čárového kódu na žádance)
- tisk katalogizačních lístků ve znakové sadě UTF-8 (Unicode)
- rozšíření počtu čtenářských (WWW) licencí na 40

Zpracován byl nákup tiskárny čárových kódů, který nebyl z finančních důvodů realizován.

V druhé polovině roku bylo vyzkoušeno přímé propojení bibliografické báze s centrální autoritníází NK ČR, došlo však ke zpomalení dávkových importů a indexovacích procedur. Proto byly na konci roku vazby do autoritní báze opět realizovány přes lokální kopii centrální báze (aktualizované každou noc).

Grantové projekty

V roce 2004 oddělení automatizace řešilo projekt společných čtenářských karet s Univerzitou Palackého v Olomouci. Protože univerzitní karty jsou založené na bezkontaktní čipové technologii, knihovna díky grantu vybavila svá pracoviště (registrace čtenářů, výpůjční pult, studovny, informační pracoviště) čtečkami čipových karet. Čtenář tak pro svou identifikaci může používat buď univerzitní kartu nebo kartu s tištěným čárovým kódem, kterou vydává knihovna.

Pracovníci oddělení se podíleli rovněž na projektech:

- retrokonverze mapové sbírky velkých formátů
- dokončení revize vícesvazkových záznamů retrokonverze místního katalogu 1960-1965
- retrokonverze periodik

Ostatní

Z ostatních aktivit oddělení je třeba kromě služebních cest a aktivní účasti na různých seminářích a konferencích zmínit ještě další rozšíření Digitální knihovny na www stránkách knihovny (<http://dig.vkol.cz/>) na celkem 51 dokumentů.

Pokračovalo lektorské působení pracovníků oddělení ve školicím středisku knihovny.

Na závěr patří všem pracovníkům oddělení i grantovým pracovníkům poděkování a uznání za odvedenou práci.

E. Oddělení regionálních služeb knihovnám Olomouckého kraje

Oddělení regionálních služeb knihovnám Olomouckého kraje v roce 2004 napomáhalo rozvoji základních i specializovaných knihoven a jejich veřejných knihovnických a informačních služeb. Činnost byla určena především pro profesionální a neprofesionální knihovny regionů Olomouc, Jeseník, Přerov, Prostějov a Šumperk. V průběhu celého roku 2004 byla aktualizována databáze knihoven Olomouckého kraje, která byla zveřejněna na webových stránkách VKOL - www.vkol.cz/kraj/index.htm.

Vědecká knihovna v Olomouci /dále VKOL/ je krajskou knihovnou pro Olomoucký kraj ve smyslu §11 zákona č. 257/2001 Sb. o knihovnách a podmínkách provozování veřejných knihovnických a informačních služeb (knihovnického zákona). VKOL vykonávala koordinační, odborné, informační, analytické, výzkumné, metodické a poradenské činnosti, které přispívají k vyrovnání rozdílů dostupnosti veřejných knihovnických a informačních služeb obyvatelům měst a malých obcí. Jako taková působila v rámci Programu podpory zajištění regionálních funkcí knihoven pro základní knihovny podle § 12 zákona č. 257.

S těmito pověřenými knihovnami uzavřela VKOL Smlouvu o pověření výkonem regionálních služeb knihoven v roce 2004 :

Region	Pověřená knihovna výkonem regionálních funkcí	Počet obsluhovaných knihoven
Olomouc	Knihovna města Olomouce	142
Šumperk	Městská knihovna Šumperk	99
Jeseník	Knihovna Vincence Priessnitze v Jeseníku	24
Prostějov	Městská knihovna Prostějov	111
Přerov	Městská knihovna Přerov	45
Přerov	Městská knihovna Lipník nad Bečvou	34
Přerov	Městská knihovna Hranice na Moravě	33

VKOL organizovala v roce 2004 pravidelné čtvrtletní porady s řediteli pověřených knihoven k aktuálním otázkám regionálních funkcí a veřejných knihovnických a informačních služeb. Jednou ročně pořádá VKOL poradu profesionálních pracovníků knihoven Olomouckého kraje a ve spolupráci s těmito odbornými pracovníky se snaží o odstranění nežádoucích diferencí v úrovni poskytování veřejných knihovnických a informačních služeb mezi jednotlivými regiony. V roce 2004 došlo k mírnému zvýšení počtu profesionálních knihoven v našem regionu a doufáme, že po realizaci připravovaného rekvalifikačního kurzu VKOL v roce 2005 bude počet profesionálních pracovníků narůstat. VKOL garantovala udržení odborného standardu služeb v knihovnách Olomouckého kraje prostřednictvím celoživotního vzdělávání pracovníků knihoven. Pořádáním vzdělávacích akcí a koordinačních porad podporovala kvalifikační růst profesionálních pracovníků knihoven a informovala o aktuálním vývoji a trendech v oboru.

Vědecká knihovna v Olomouci a její vzdělávací centrum zajišťuje odborné vzdělávání pracovníků knihoven primárně v oblasti ICT. V rámci podprogramu VISK 2 MK ČR (Veřejné a informační služby knihoven) byly roku 2004 realizovány kurzy ICT pro knihovníky a informační pracovníky již pátým rokem. Základní kurzy pro práci s ICT jsou v souladu s Konceptí státní a informační politiky poskytovány bezplatně.

Počet realizovaných kurzů	Počet vyučovacích hodin	Počet účastníků kurzů	Počet absolventů s osvědčením	Počet zúčastněných knihoven	Počet absolventů 4 a více m.	Počet absolventů 7 modulů
60 lekcí	300 hodin	122	122	44	5	2

Vědecká knihovna v Olomouci se již v roce 2000 zapojila do vzdělávacích aktivit jako koordinátor regionálního výukového centra MOLIN a v roce 2001 až 2003 jsme úzce spolupracovali s Univerzitou Palackého v Olomouci (dále UPOL) na garancích základních kurzů informační gramotnosti. V roce 2004 se funkce odborných garantů jednotlivých kurzů ujali pracovníci Oddělení automatizace knihovny a Oddělení regionálních služeb knihovnam Olomouckého kraje VKOL a lektori UPOL. Pracovníci AK a ORSKOK získali certifikát European Computer Driving Licence a lektori UPOL jsou odborníky z Ústřední knihovny IC a Centra výpočetní techniky IC UPOL s dlouholetými zkušenostmi ve výuce informačních a komunikačních technologií. Spolupracujeme externě s Ing. Stanislavem Kajtářem, který je expert v IT a má dlouholeté pedagogické zkušenosti s jejich výukou. Lektori výuky ICT ve Vědecké knihovně v Olomouci :

- Ing. Stanislava Ivanovová - VKOL, držitel certifikátu ECDL
- PhDr. Libuše Macháčová - VKOL, držitel certifikátu ECDL
- Mgr. Roman Giebisch - VKOL, držitel certifikátu ECDL
- Mgr. Eva Slavíčková - UPOL, dlouholetá pedagogická praxe ve výuce ICT
- RNDr. Vojtěch Smolík - UPOL, dlouholetá pedagogická praxe ve výuce ICT
- Ing. Stanislav Kajtár - externí specialista ICT s dlouholetými pedagogickými zkušenostmi

V rámci podprogramu VISK 2 se v roce 2004 realizovalo specializované školení k digitalizaci fondů. Snahou Vědecké knihovny v Olomouci je zpřístupnění jejich bohatých historických fondů. Díky účasti VKOL v programu VISK 6 Memoriae Mundi Series Bohemica v rámci projektu Digitalizace rukopisů a vybraných prvotisků z fondu VKOL a ve spolupráci s Ústavem pro klasická studia AV ČR je digitalizováno 51 dokumentů. Digitalizace je moderním a účinným prostředkem ochrany ohrožených sbírek a cílem tohoto projektu bylo zlepšit znalosti a dovednosti v této oblasti v knihovnách a zlepšit všeobecné povědomí o této problematice v odborných kruzích, které by vedlo k většímu využívání digitalizace.

Účastníci třídního kurzu se seznámili se základními vlastnostmi digitálních objektů, nástroji pro práci s nimi, rozhodujícími parametry a praktickými aplikacemi. Hlavním předmětem byla digitalizace obrazu a pozornost byla věnována i ostatním formám - včetně digitalizace zvuku a pohyblivého obrazu. Celý kurz byl provázen prezentacemi v PowerPointu a bohatými příklady, ukazujícími různé postupy. Lektorem byl Mgr. Adolf Knoll z NK ČR, který je expert na problematiku digitalizace. Kurzu se zúčastnili pracovníci základních i specializovaných knihoven Olomouckého kraje, Slezského zemského muzea v Opavě a z Galerie Ostrava, celkem 18 účastníků z 9 knihoven.

Vzdělávací akce pořádané výukovým centrem VKOL - 2004 :

- Školení katalogu VKOL pro naše uživatele - /stálá nabídka na webu VKOL/
- Specializované školení základů ICT ve spolupráci s Univerzitou 3. věku UPOL
- Seminář pracovníků Souborného katalogu ČR - CASLIN
- Seminář Dějiny písma a základy grafologie PhDr. H. Veličkové /VKOL/ v rámci akce Týden knihoven
- Seminář Multikulturního centra Praha - Interkulturní dialog v knihovnách
- Základy komunikace pro pracovníky knihoven - PaedDr. Věra Facová /UPOL/
- Asertivní techniky v jednání s uživateli pro pracovníky službových oddělení veřejných knihoven - Mgr. Pavel Pokorný

Pracovníci Oddělení regionálních služeb knihovnám Olomouckého kraje se účastnili porad střediskových knihoven regionů - Olomouc, Jeseník, Přerov a Šumperk. V regionu Prostějov nebyl střediskový systém obnoven. Spolupracovali s garantem RF - Národní knihovnou v Praze, společně s ní v koordinaci připravovali průzkumy a rozborů, které se týkaly odborné problematiky knihoven. Pracovníci oddělení byli aktivně účastni v elektronických konferencích KNIHOVNA, REGION, SKIP 10 /severní Morava/, VV SKIP atd. Vystupovali na odborných knihovnických poradách a seminářích na celostátní úrovni a pracovali v profesních uskupeních - SKIP /sekce pro vzdělávání/ a SDRUK /sekce pro regionální funkce/.

Pracovníci ORSKOK zajistili celokrajskou statistiku za rok 2003 /sběr dat, kontrola, sumarizace, analýza a vyhodnocení/ ve spolupráci se statistickými jednotkami na okresní úrovni /okres Olomouc - Knihovna města Olomouce, okres Přerov - Městská knihovna v Přerově, okres Prostějov - Městská knihovna Prostějov, okres Šumperk - Městská knihovna Šumperk a okres Jeseník - Knihovna Vincence Priessnitze v Jeseníku/ a odeslali NK ČR a MK ČR /IPOS/. Ve spolupráci s KÚ Olomouc připravila VKOL **Projekt internetizace knihoven Olomouckého kraje (PIK)**, který by měl být financován ze strukturálních fondů EU a realizován v roce 2005 - 2006.

Hlavním cílem PIK Olomouckého kraje je vytvořit vhodné podmínky pro rozvoj vysokorychlostního internetu a posílení informační vzdělanosti obyvatel Olomouckého kraje díky vytvoření informačních center obcí (IC). IC obcí by zajišťovala rovný přístup všech skupin obyvatelstva k tradičním i elektronickým informačním zdrojům v oblasti vzdělávání, výzkumu, vývoje a podnikání, dále k plnění občanských a občansko-právních povinností a k řešení každodenních životních situací včetně zajištění komunikace se subjekty veřejné a státní správy, místní samosprávy a dalšími důležitými institucemi. V Olomouckém kraji se do PIK přihlásilo 169 zřizovatelů veřejných knihoven, kteří zřizují 215 obecních a městských knihoven.

BIBLIOGRAFIE VKOL 2004

PUBLIKACE VKOL VYDANÉ V ROCE 2004

1. Seznam zahraničních periodik objednaných na rok 2004 knihovnami, ústavy a podniky v Olomouci. Sest. B. Sedláčková. Olomouc, VK 2004. 23 s. – 25 výt. ISBN 80-7053-255-6

2. Publikace Vědecké knihovny v Olomouci 1994–2003. Sest. A. Kovářová. Olomouc, VK 2004. 39 s. – 85 výt. ISBN 80-7053-257-2
3. Literární bibliografie severní Moravy 2002. Sest. N. Smékalová. Olomouc, VK 2004. 48 s. – 110 výt. ISBN 80-7053-258
4. Giebisch, R.: Oborová retrospektivní bibliografie publikací s pedagogickým zaměřením k výuce hudební výchovy 20. století ve fondech Vědecké knihovny v Olomouci. Olomouc, VK 2004. 121 s. – 50 výt. ISBN 80-7053-253-x
5. Bibliografie. [B. Smejkal.] Sest. B. Smejkal. Olomouc, VK 2004. 35 s. – 200 výt. ISBN 80-7053-256-4
6. Problematika historických a vzácných knižních fondů Čech, Moravy a Slezska 2003. Olomouc, VK 2004. 148 s. – 230 výt. ISBN 80-7053-254-8
7. KROK. Knihovnická revue Olomouckého kraje. Roč. 1, 2004, 4 č. – 500 výt. Č. 1. 56 s. – Č. 2. 60 s. – Č. 3. 64 s. – Č. 4. 64 s.

DALŠÍ KNIHOVNICKÉ PUBLIKACE A ČLÁNKY* PRACOVNÍKŮ VKOL

Giebisch, R.: Internetizace knihoven v Olomouckém kraji. In: KROK, roč. 1, č. 1, 2004, s. 8-14. Též <www.vkol.cz/krok>

Giebisch, R.: Städtische Bibliotheken Dresden & Sächsische Landesbibliothek – Staats- und Universitätsbibliothek Dresden. [Zpráva z exkurze.] In: KROK, roč. 1, č. 2, 2004, s. 42-45. Též <www.vkol.cz/krok>

Giebisch, R.: Zřizovatelé knihoven a regionální funkce. In: Knihovny současnosti. Brno 2004.

Klásek, Vladimír: 6. mezinárodní konference – Öffentliche Bibliotheken in einem neuen Europa. [Varšava.] In: KROK, roč. 1, 2004, č. 1, s. 37-39. Též <www.vkol.cz/krok>

Korhoň, M.: Knihovna na zámku v Náměšti na Hané. In: KROK, roč. 1, 2004, č. 1, s. 34-36. Též <www.vkol.cz/krok>

Korhoň, M.: Za hasicími systémy k švýcarským jezerům. In: KROK, roč. 1, 2004, č. 4, s. 36. Též <www.vkol.cz/krok>

Krušínský R.: Seminář Kniha v 21. století na Slezské univerzitě v Opavě. In: KROK, roč. 1, 2004, č. 1, s. 40-41. Též <www.vkol.cz/krok>

Krušínský, R.: Znovuzrození řeckých palimpsestů. [Konference v Římě.] In: KROK, roč. 1, 2004, č. 4, s. 33-35. Též <www.vkol.cz/krok>

* pokud nepatří tematicky do dalších oddílů

ZPRÁVY O KNIHOVNĚ

Všeobecné

Hradilová, V.: Vědecká knihovna získá nový objekt. Umístěny v něm budou i jedinečné exempláře fondu. In: Právo. Olomoucký kraj, 3.11.2004, s. 15.

Ing. Hana Študentová – ředitelka Vědecké knihovny. [Rozhovor s novou ředitelkou.] Zaps. M. Čermáková-Obršálová. In: Kdy-kde-co v Olomouci, 2004, č.11, s. 30-31.

Knihovna získá nový objekt. In: Právo, 26.11.2004, s. 10.

Pojsl, M.: Bývalý německý evangelický kostel v Olomouci, takzvaný Červený kostel. In: KROK, roč. 1, 2004, č. 4, s. 39-43. Též <www.vkol.cz/krok>

Půjčovní a informační služby

Machačová, L.: Zpřístupnění katalogů Vědecké knihovny v Olomouci na Internetu v rámci programu Ministerstva kultury ČR „Věda a výzkum“. In: Národní knihovna, roč. 15, 2004, č. 4.

Knihovna zjišťovala názory čtenářů. [Anketa.] In: Olomoucký kraj, 2004, březen, s. 2.

Študentová, H.: Služby knihovny v požadavcích uživatelů VKOL. In: KOK, roč. 1, 2004, č. 1, s. 43-44. Též.<www.vkol.cz/krok>

Václavík, R.: Vědecká knihovna Olomouc ví o kritice krátké [provozní] doby. In: Mladá fronta Dnes, příl. Střední Morava Dnes, 3.3.2004, s. C/3.

Fondy

(jst): Historik Tacitus je zastoupen ve vědecké knihovně. In: Olomoucký den, 20.2.2004, s. 13.

Konečný, P.: Vzácná Bible boskovská zamíří do Ameriky. In: Olomoucký den, 31.7.2004, s. 3.

Nádvorníková, M.: Budování elektronického katalogu prvotisků ve Vědecké knihovně v Olomouci. In: Problematika historických a vzácných knižních fondů Čech, Moravy a Slezska. Brno 2004, s. 5-11.

-red-: Olomoucký kraj propůjčí vzácnou bibli do New Yorku. [Bible Boskovická.] In: Prostějovský večerník, 9.8.2004, s. 8.

Togner, M.: Sběrka kreseb starých mistrů ve fondu Vědecké knihovny v Olomouci. In: KROK, roč. 1, 2004, č. 2, s. 30-34. Též <www.vkol.cz/krok>

Veličková, H.: Cimélie ve Vědecké knihovně v Olomouci. In: Olomoucký den, 31.7.2004, s. 6.

Veličková, H.: Knihovna pečuje o vzácné rukopisy. Zaps. R. Václavík. In: Mladá fronta Dnes, 2.10.2004, příl. Střední Morava Dnes, s. C/3.

Automatizace

(hni): Vědecká knihovna v Olomouci rekonstruovala počítačovou síť. In: Olomoucký den, 18.8.2004, s. 2.

Machačová, L.: Retrokonverze katalogů Vědecké knihovny v Olomouci. In: Knižnica, roč. 5, 2004, č. 10.

Machačová, L.: Výsledky retrokonverze katalogů Vědecké knihovny v Olomouci. In: Knihovny současnosti. Brno 2004.

Přechod z bibliografického formátu UNIMARC na formát MARC 21. In: KROK, roč. 1, 2004, č. 3, s. 5-10. Též <www.vkol.cz/krok>

Rozhlasové a televizní relace

Rozhovor s ředitelkou knihovny Ing. H. Študentovou. Rozhlasový pořad Křesťanský magazín 21.8.2004.

Vzácná Boskovická bible. Pořad televize ČT 1, 16.9.2004.

OBSAH

Úvod.....	4
Retrospektivní konverze katalogů VKOL.....	5
Personální a sociální předpoklady.....	9
Materiální podmínky.....	9
Žádosti o dotace na podporu knihoven VISK.....	10
A. Knihovní fondy.....	12
1. DOPLŇOVÁNÍ FONDŮ.....	12
Přirůstky.....	12
Mezinárodní výměna.....	13
Periodika.....	13
Urgence.....	15
Cirkulace časopisů.....	15
Generální katalog.....	15
2. ZPRACOVÁNÍ FONDŮ.....	16
Soubory autorit.....	17
Projekt VISK9.....	17
Tisky katalogizačních lístků.....	17
3. SPRÁVA FONDŮ A HISTORICKÉ FONDY.....	18
Stav fondu a knihovní sklady.....	18
Knihářská dílna.....	18
Restaurátorská dílna.....	18
Revize fondu.....	19
Zpětné řazení a expedice knih z pobočných skladů.....	19
Úsek historických fondů.....	19
SFHF v číslech.....	20
Vyhodnocení mikrobiologických stěrů ze sklepů ve VKOL Olomouc.....	22
B. Služby uživatelům knihovny.....	23
4. PŮJČOVNÍ SLUŽBY.....	23
Celkový přehled o výpůjčkách v roce 2004 – čtvrtletně.....	25
Studovna vázaných novin.....	30
Fotoslužby.....	30
Exkurze a propagace knihovny.....	30
Výstavy.....	31
C. Informace, bibliografie.....	31
5. INFORMACE, INFORMAČNÍ APARÁT.....	31
Ústní a telefonické informace.....	31
Písemné informace.....	32
Příruční knihovny.....	33
Hlavní studovna.....	33
Studovna AV médií.....	33
Galerie studovny AV médií.....	34
Speciální dokumenty.....	34
Publikační činnost.....	34
Vydané publikace.....	34
Analytický popis.....	35
Účast na kooperačních projektech.....	35
REGO - databáze regionálních osobností.....	35
Technické zpracování publikací, reprografické služby.....	36

<u>D. Automatizace knihovnických procesů.....</u>	<u>36</u>
<u>6. oddělení automatizace.....</u>	<u>36</u>
<u>MARC21 a rekonstrukce počítačové sítě.....</u>	<u>36</u>
<u>Grantové projekty.....</u>	<u>37</u>
<u>Ostatní.....</u>	<u>37</u>
<u>E. Oddělení regionálních služeb knihovnám Olomouckého kraje</u>	<u>38</u>
<u>Vzdělávací akce pořádané výukovým centrem VKOL - 2004 :.....</u>	<u>40</u>
<u>Bibliografie VKOL 2004.....</u>	<u>40</u>
<u>PUBLIKACE VKOL VYDANÉ V ROCE 2004.....</u>	<u>40</u>
<u>DALŠÍ KNIHOVNICKÉ PUBLIKACE A ČLÁNKY PRACOVNÍKŮ VKOL.....</u>	<u>41</u>
<u>ZPRÁVY O KNIHOVNĚ.....</u>	<u>42</u>

VK v Olomouci v roce 2004

Přehled činnosti Vědecké knihovny v Olomouci za rok 2004

Sestavila Ing. Hana Študentová a vedoucí oddělení

Grafická úprava Dagmar Tichá

Vydala a rozmnožila Vědecká knihovna v Olomouci (Bezručova 3, 779 11 Olomouc)

Počet stran 44

Náklad 20 kusů

1. vydání

Rok vydání 2010

ISBN 978-80-7053-287-4